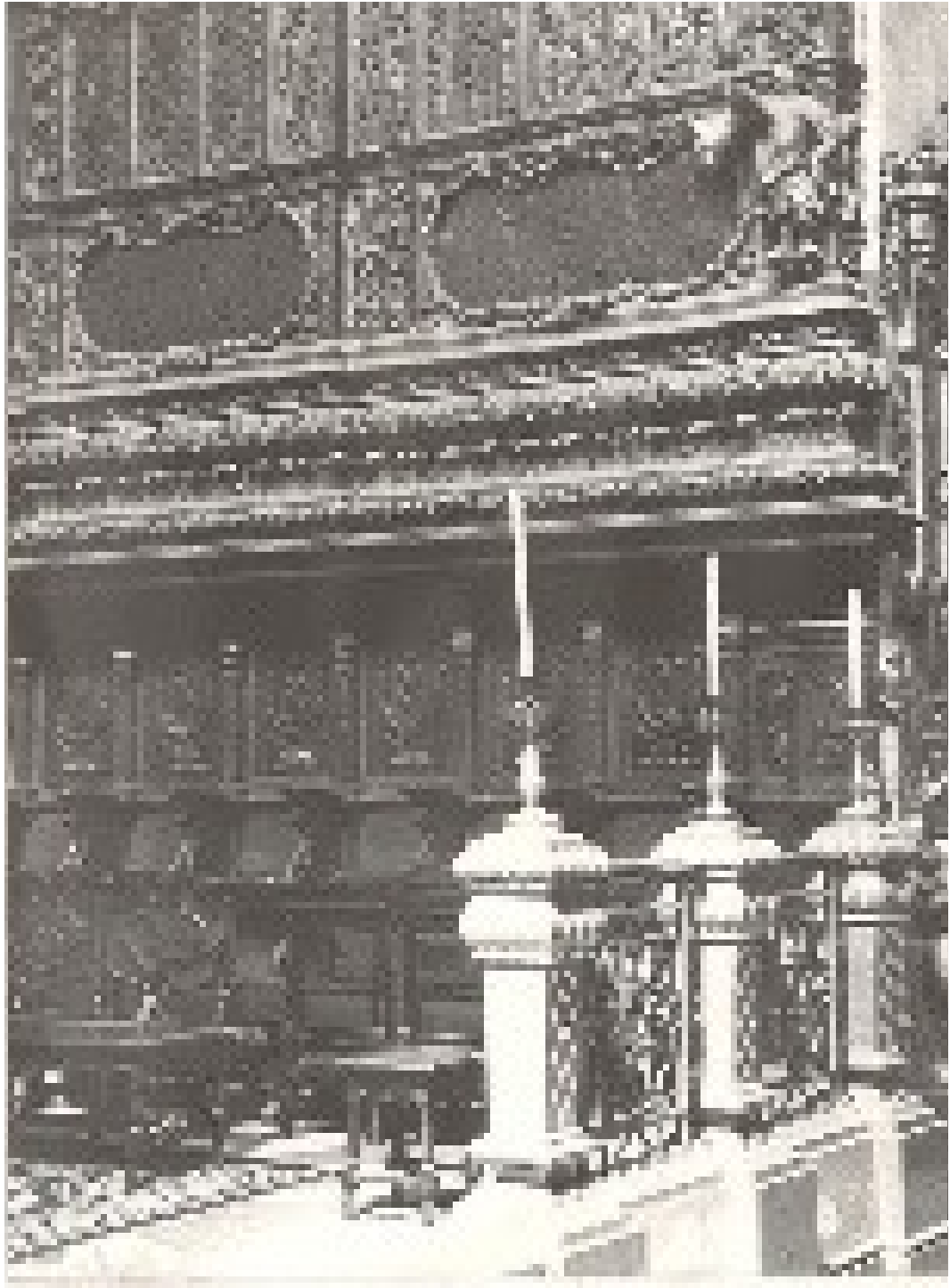

**L'EVOLUCIÓ DE SANTA MARIA D'ARENYS I
LES INTERVENCIONS DE CESAR MARTINELL(I)**

**THE EVOLUTION OF SANTA MARIA D'ARENYS AND
THE INTERVENTIONS OF CESAR MARTINELL(I)**

(Conferència donada per Miquel Fané, Dr. Arquitecte el 13/10/2023)

(Conference given by Miquel Fané, PHDr. Architect on 13/10/2023)

GUIÓ SCRIPT

1 INTRODUCCIÓ

**2 LA EVOLUCIÓ DEL CONJUNT ARQUITECTÒNIC DE L'EGLÈSIA
PARROQUIAL D'ARENYS DE MAR,**

3 L'EVOLUCIÓ DELS ESPAIS INTERIORS DE L'ESGÉSIA

**4 L'EVOLUCIÓ DELS EXTERIORS I L'ENTORN URBANÍSTIC DE
L'ESGLÉSIA+**

5 CLOENDA

1 INTRODUCTION

**2 THE EVOLUTION OF THE ARCHITECTURAL ASSEMBLY OF THE PARISH
CHURCH OF ARENYS DE MAR,**

3 THE EVOLUTION OF THE INTERIOR SPACES OF ESGÉSIA

**4 THE EVOLUTION OF THE EXTERIORS AND THE URBAN ENVIRONMENT
OF THE CHURCH+**

5 CLOSING

1 INTRODUCCIÓ

1 INTRODUCTION

Abans que res, haig de dir que no em correspon a mi entrar ni en la figura ni en l'arquitectura de Cèsar Martinell en general doncs penso que aquesta tasca correspon a altres ponents més qualificats que jo,

, És el cas de la historiadora -i biògrafa de Cèsar Martinell- Raquel Lacuesta, que també ens acompanyarà en aquestes jornades.

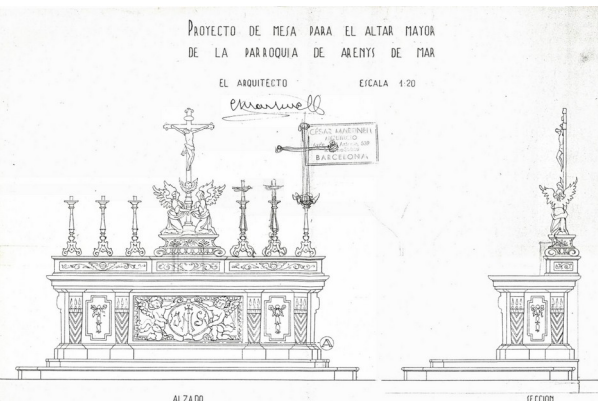
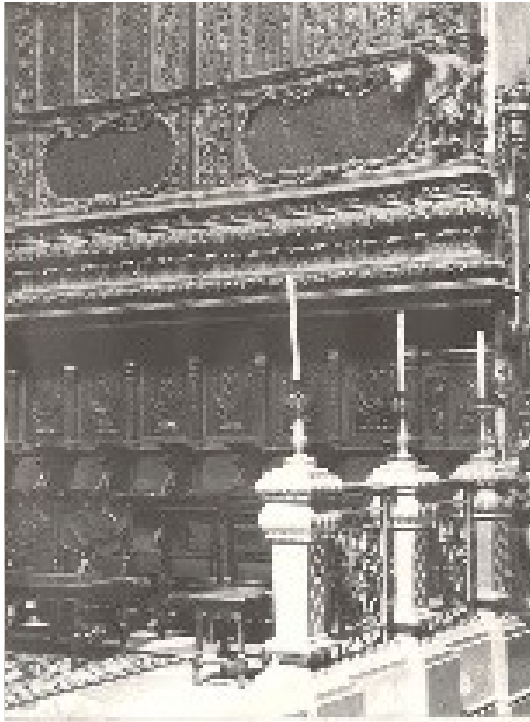
First of all, I must say that it is not for me to go into the figure or the architecture of Cèsar Martinell in general because I think that this task belongs to other speakers more qualified than me,

-This is the case of the historian -and biographer of Csar Martinell - Raquel Lacuesta, who will also accompany us on these days.

I és que, Cèsar Martinell, a la història de l'arquitectura catalana se'l coneix sobre tot pels seus cellers:-les dites "catedrals del vi"

And it is that, Cèsar Martinell, in the history of Catalan architecture, is known above all for his wine cellars: the so-called "cathedrals of wine"--

A mi, però, de Martinell, el què em correspon. és destacar la seva excel·lent obra rehabilitadora, palesada en la restauració i rehabilitació de l'església de Santa Maria d'Arenys dels anys 40 , o sigui de la postguerra espanyola del segle passat,

To me, however, from Martinell, what corresponds to me. it is worth highlighting his excellent rehabilitative work, shown in the restoration and rehabilitation of the church of Santa Maria d'Arenys in the 1940s, i.e. in the post-war period of the last century,

Si bé, de les peces de Cesar Martinell a l'església d'Arenys, disposem de molts dels seus projectes i contractes d'execució dels anys 40, el temps d'aquesta conferència no ens permet entrar en el seu estudi pormenoritzat que, d'altra banda, ens faria perdre la visió de la seva inserció en el

procés evolutiu dels sis segles de història d'aquest monument .

Although, of Cesar Martinell's pieces in the church of Arenys, we have many of his projects and execution contracts from the 1940s, the time of this conference does not allow us to go into his detailed study which, from on the

other hand, it would make us lose sight of its insertion in the evolutionary process of the six

centuries of history of this monument.

Així doncs, passarem, revista a la història d'aquesta església, encaixant l'obra de Martinell dins el seu context evolutiu, doncs es tracta d'un element arquitectònic encara ben viu.

So, we will review the history of this church, fitting Martinell's work into its evolutionary context, because it is an architectural element that is still very much alive.

**2 LA EVOLUCIÓ DEL CONJUNT ARQUITECTÒNIC DE
L'EGLÈSIA PARROQUIAL D'ARENYS DE MAR,
2 THE EVOLUTION OF THE ARCHITECTURAL ASSEMBLY OF
THE PARISH CHURCH OF ARENYS DE MAR,**

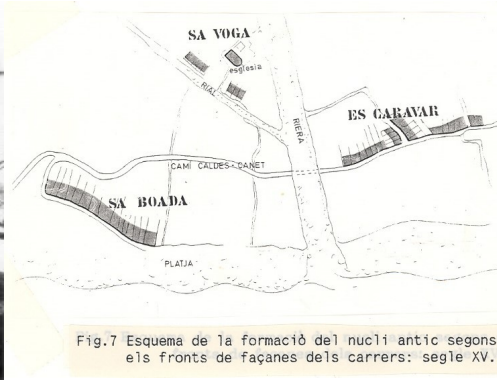
Comencem, doncs parlant de L'EVOLUCIÓ DEL CONJUNT ARQUITECTÒNIC DE L'EGLÈSIA PARROQUIAL D'ARENYS DE MAR, des dels seus orígens.

Poc entendrem el conjunt arquitectònic de la Parroquià d'Arenys de Mar si no entenem quina ha estat la seva evolució històrica -.

So let's start talking about THE EVOLUTION OF THE ARCHITECTURAL ASSEMBLY OF THE PARISH CHURCH OF ARENYS DE MAR, from its origins.

We will not hardly understand the architectural ensemble of the Parish of Arenys de Mar if we do not understand what its historical evolution has been -.

Així, els inicis de l'evolució d'aquest edifici parroquial, se'n perd en els temps, doncs en aquest lloc costaner de l'actual Arenys, hi van passar ibers, romans, senyors..etc..

Però ¿que hi havia en aquest "locus" d'entre el Rial i la Riera d'Arenys, abans del segle XVI,?

Doncs, ben poc en sabem.

El que si sabem però -és que, és a partir del segle XVI quan hi "passen "les coses". que ara aquí ens interessen

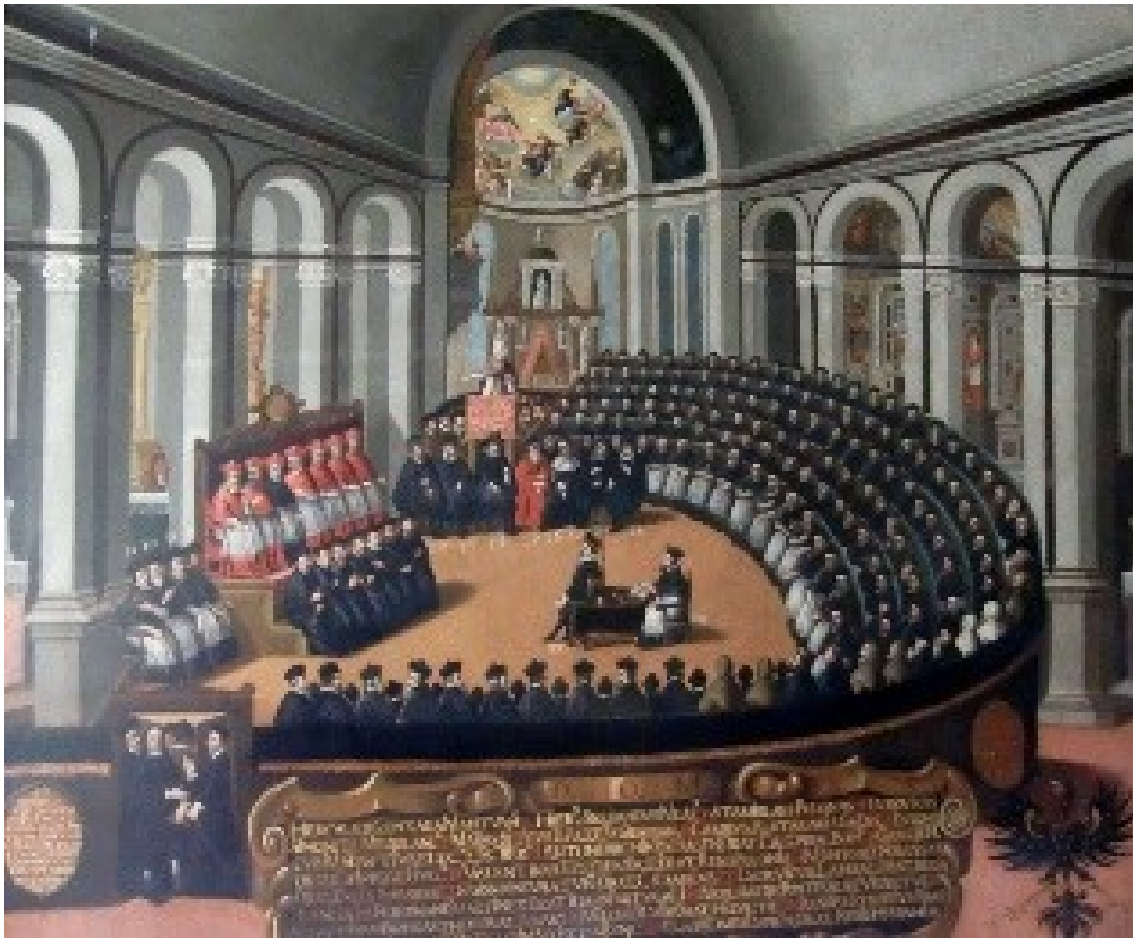
are lost to us in time, because in this coastal place of the current Arenys, Iberians, Romans, lords...etc..

But what was there in this "locus" between the Rial and the Riera d'Arenys, before the 16th century?

Well, we know very little about it.

What we do know, however, is that it is from the 16th century when "things" happen there. that now interest us here

Thus, the beginnings of the evolution of this parish building

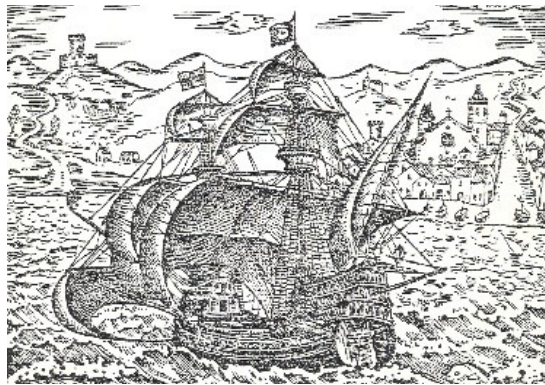

El segle XVI, és el segle de la Reforma i la Contrareforma , amb els postulats del concili de Trento, del 1546, defensats a tota costa per Carles V del Sacre Imperi.

També és l'època, aquí, de l'inici de la carrera d'Amèrica, si bé, és la pirateria el principal problema en tot el nostre litoral., motivant la construcció de torres i edificacions fortificades

The 16th century is the century of the Reformation and the Counter-Reformation, with the postulates of the Council of Trent, from 1546, defended at all costs by Charles V of the Holy Empire.

It is also the time, here, of the beginning of America's career, although piracy is the main problem throughout our coast, motivating the construction of towers and fortified buildings

Això ve al cas, perquè, des de meitat d'aquest segle, amb els efectes del creixement demogràfic, i l'embranzida religiosa de Trento, a Catalunya prolifera la substitució de quasi totes les seves petites velles esglésies per unes de noves, més grans, estilísticament bastides amb un gòtic tardà característic, dit: "Gòtic català".

This is the case, because, since the middle of this century, with the effects of population growth, and the religious boom of Trento, in Catalonia the replacement of almost all its small old churches by new ones, more grains, stylistically built with a characteristic late Gothic, called: "Catalan Gothic".

Es el cas de la emblemàtica nova església monacal de Montserrat -del 1560- o de tantes i tantes esglésies parroquials -urbanes i rurals- com la de San Martí d'Arenys -del 1543-, o les veïnes de Calella -també de 1543- o de Canet de 1579.

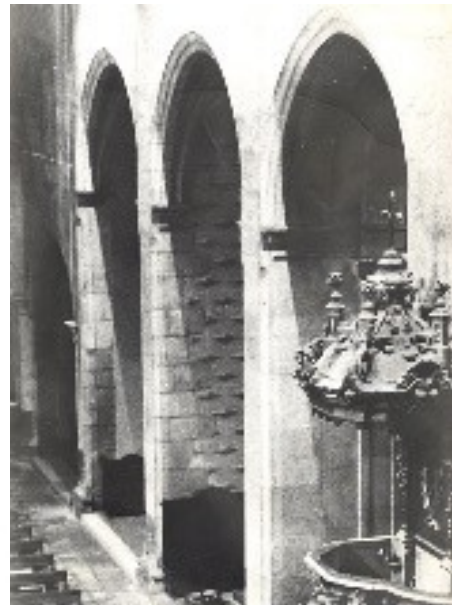
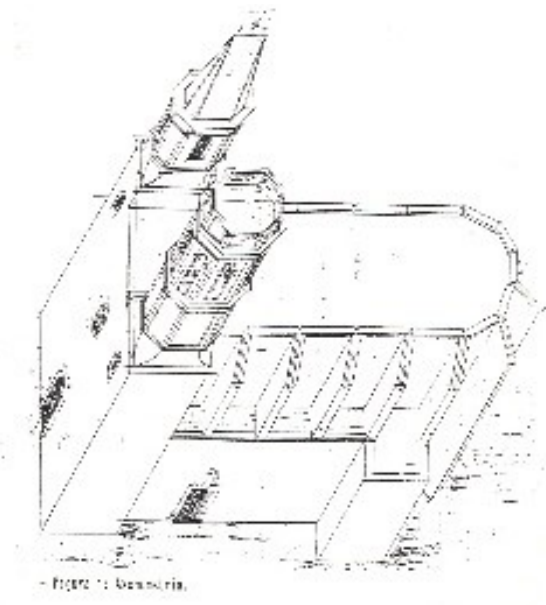
This is the case of the emblematic new monastic church of Montserrat -from 1560- or of many and many parish churches -urban and rural- such as that of San Martí d'Arenys -from 1543-, or the neighboring ones of Calella -also from 1543- or of Canet from 1579.

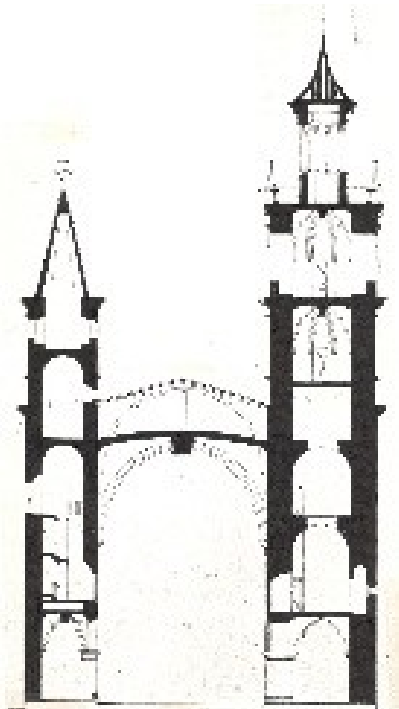

Així, l'actual església parroquial d'Arenys de Mar, es comença a bastir el 1583 amb la permanència de la poc documentada i suposadament petita església antiga.. amb la qual cosa s'inicia el procés evolutiu d'aquest conjunt arquitectònic.

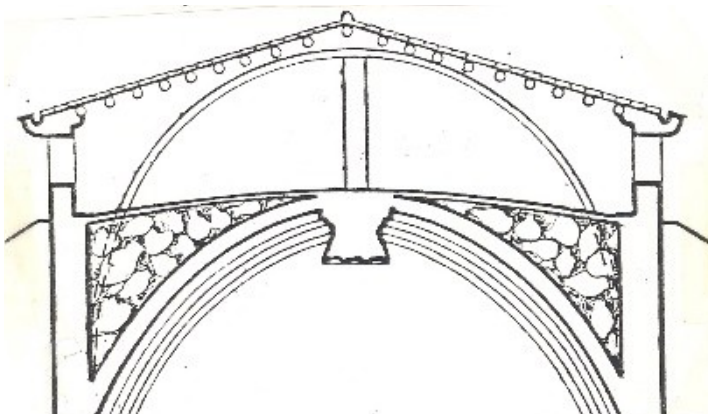
Thus, the current parish church of Arenys de Mar began to be built in 1583 with the permanence of the little-documented and supposedly small ancient church... with which the evolutionary process of this architectural ensemble began.

La construcció inicial de Santa Maria d'Arenys és la normal de l'època aquí: el -"gòtic català"- amb un sistema constructiu gens diferent del mateix gòtic de segles anteriors ,com vam poder comprovar en les excavacions de les voltes intactes de l'absis que vam fer el 1994, en restaurar la coberta de l'església

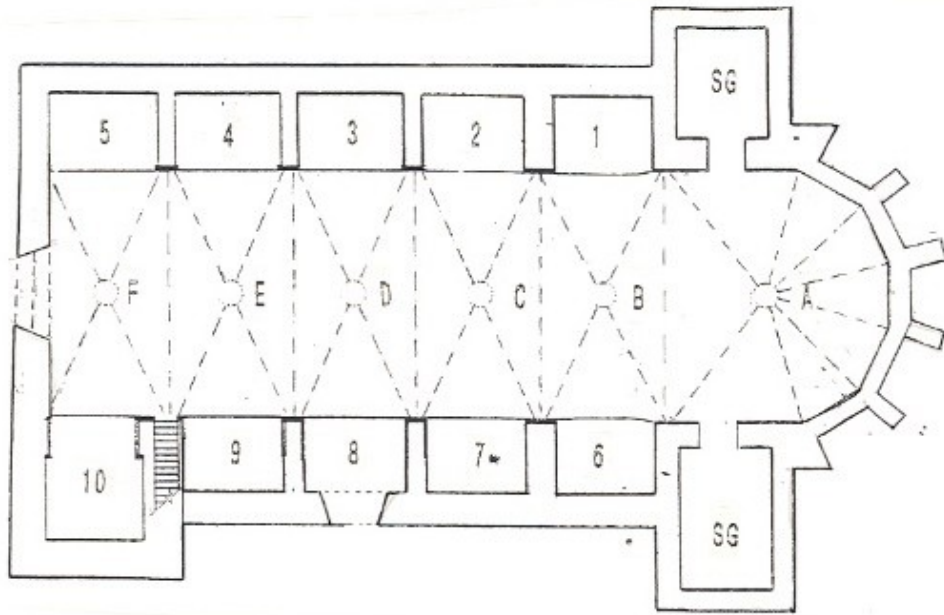
The initial construction of Santa Maria d'Arenys is the normal of the time here: the -"Catalan Gothic"- with a construction system not at all different from the same Gothic of previous centuries, as we were able to verify in the excavations of the intact vaults of the apse we made in 1994, when restoring the roof of the church

Com és normal en aquest tipus de construcció, als espais d'entre els contraforts es basteixen les successives capelles laterals que van ocupant els diferents gremis, germandats i entitats beneficiaries tot destinant-les als sants de les seves respectives advocacions.

As is normal in this type of construction, successive side chapels are built in the spaces between the buttresses, which are occupied by the different guilds, brotherhoods and beneficiary entities, dedicating them to the saints of their respective avocations.

CLAUS DE VOLTA

- A - Divina Paternitat
- B - Santa Maria
- C - Sant Martí
- D - Sant Elm
- E - Sant Roc i Sant Sebastià
- F - Sant Pere

SG - Sagristia

CAPELLES

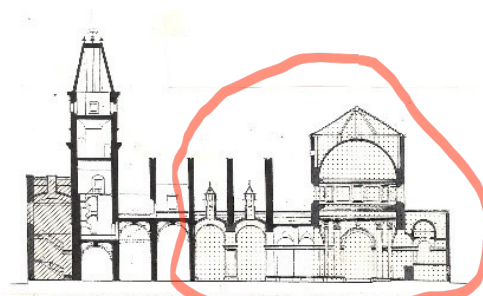
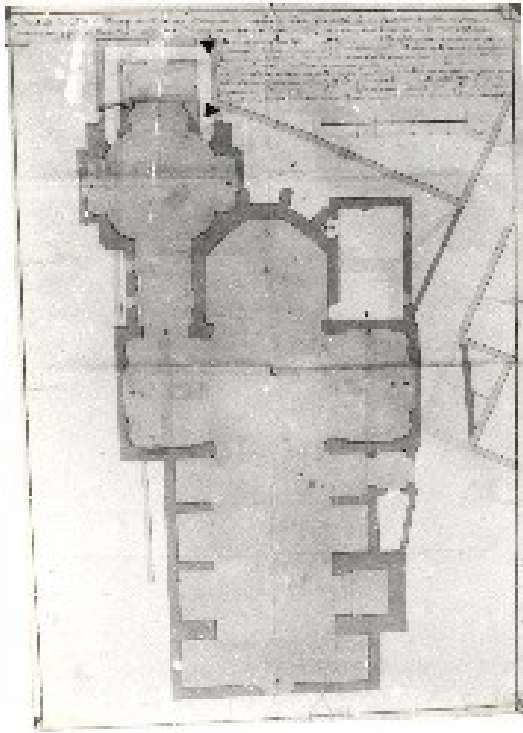
- 1 - Sant Joan
- 2 - Sant Antoni
- 3 - El Roser
- 4 - El Carme i tribuna preveres
- 5 - Sant Josep
- 6 - Sant Pere
- 7 - Sant Elm
- 8 - "Portal Xic" i orgue
- 9 - Santa Caterina
- 10 - Baptisteri

Aquesta construcció, del segle XVI, però, aviat es va quedar petita per Arenys, pel què el 1755 s'emprengué ja la primera ampliació recreixent la nau central en un nou tram per la entrada, tot desplaçant el primitiu cor alt i bastint la façana actual amb el portal barroc de Fortià Anglada.

This construction, from the 16th century, however, soon became too small for Arenys, so in 1755 the first extension was undertaken, regrowing the central nave in a new section by the entrance, all the while displacing the primitive high choir and basting the facade current with the baroque portal of Fortià Anglada.

Així, L'arquitecte – prestigiós a la seva época- Joan Mas, realitzà un ambiciós projecte que incloïa -una cúpula en els primers trams de la nau i que, afortunadament, mai no es va realitzar

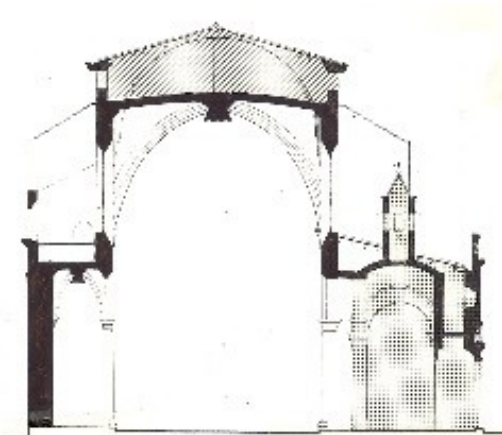
Thus, the architect - prestigious in his time - Joan Mas, carried out an ambitious project that included - a dome in the first sections of the nave and which, fortunately, was never realized

El que si es va realitzar d'aquest projecte, fou - la monumental "capella fonda", aviat administrada pels Servites per a l'advocació de la Mare de Deu dels Dolors.

What was realized from this project was - the monumental "deep chapel", soon administered by the Servites for the invocation of the "Mother of God of the Pains".

e.

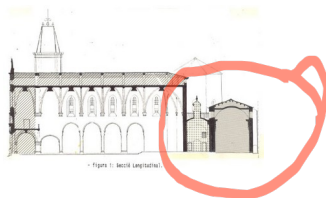

- Figura 3: Secció Transversal.

Lluís 40: L'ESGLÉSIA DE LA SANTÍSSIMA (1971)

El projecte, també va servir, entre altres coses, per fer els corredors o naus laterals actuals, a banda i banda de la nau central, tot desplaçant les primitives capelles lateral afectades.

The project also served, among other things, to make the current corridors or lateral naves, on both sides of the central nave, while displacing the affected primitive side chapels.

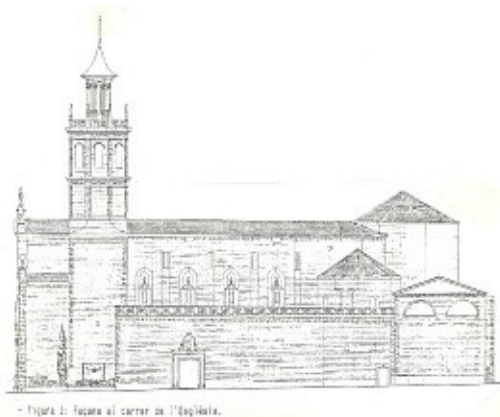
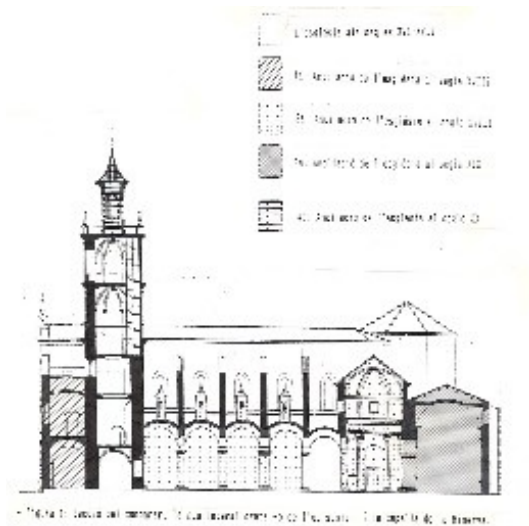

La darrera ampliació del conjunt fou la de la gran capella del Santíssim --ja al segle XIX- tot convertint en atri o antesala de la mateixa la que, al segle anterior, fou capella de la Minerva .

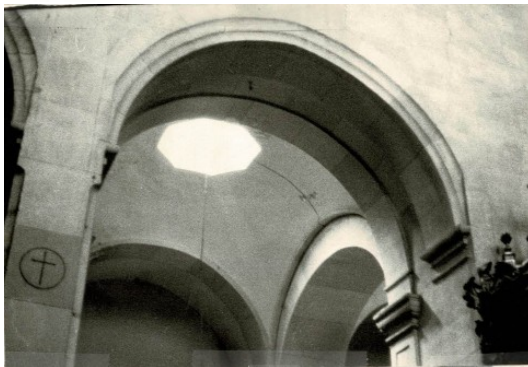
The last expansion of the complex was that of the great chapel of Santísimo - already in the 19th century - turning into an atrium or anteroom of the same one that, in the previous century, was the "Minerva" chapel.

Amb aquesta darrera ampliació, es completen els actuals volums exteriors del conjunt arquitectònic de la Parròquia de Santa Maria d'Arenys,

With this latest expansion, the current exterior volumes of the architectural ensemble of the Parish of Santa Maria d'Arenys are completed,

LIBRERIA DE L'EDUCACIÓ EN EL BEG ESTAT NOTUAL (II).

però no pas els seus espais interiors, els quals seguien evolucionant. fins avui.

Així, des de la primera construcció del segle XVI els retrucs de cada ampliació comportaven reformes en els espais interiors, tot adaptant-los al gust i mentalitat de cada epoca.

but not its interior spaces, which continued to evolve. until today

Thus, from the first construction in the 16th century, the setbacks of each extension entailed reforms in the interior spaces, adapting them to the taste and mentality of each era.

També sense ampliacions de l'edifici, tan al segle XIX com al XX, es feren reformes que modificaren l'ambient arquitectònic interior, tan importants com en el cas de l'obertura, a la nau central, dels finestrals amb les vidrieres i, sobretot, les reformes de després de la desfeta del 1936.

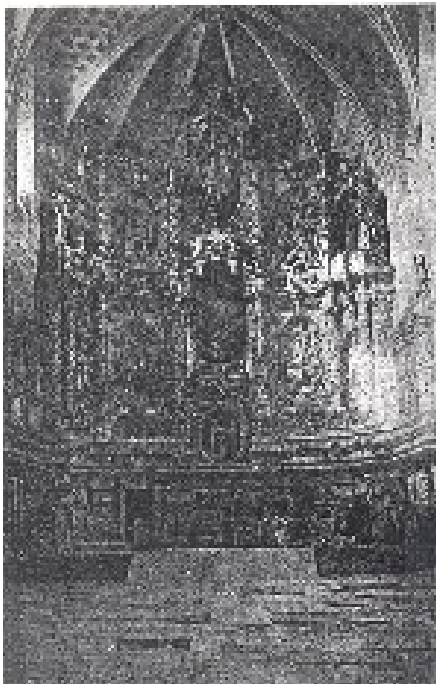
I és què, el juliol de 1936, amb la reacció a la insurrecció militar, el total descontrol de les "Milícies Populars", a Catalunya, va degenerar en un seguit de assassinats indiscriminats de clergues, i de saquejos i incendis d'esglésies, dels quals Arenys de Mar també, en va ser víctima.

A l'església d'Arenys, però, cal suposar que la intervenció a temps d'alguns residuals poders públics i de vilatans amb capacitat d'influència en aquells anàrquics moments, va impedir la destrucció del conjunt edificat de l'església i de a major part del seu retaule major de Pau Costa.

Even without extensions to the building, both in the 19th and 20th centuries, reforms were made that modified the interior architectural atmosphere, as important as in the case of the opening, in the central nave, of the windows with stained glass and, above all, the reforms after the dissolution of 1936. .

And so what, in July 1936, with the reaction to the military insurrection, the total lack of control of the "Popular Militias", in Catalonia, degenerated into a series of indiscriminate murders of clergy, and looting and burning of churches, of which Arenys de Mar was also a victim.

In the church of Arenys, however, it must be assumed that the timely intervention of some residual public powers and villagers with the ability to influence in those anarchic moments, prevented the destruction of the built complex of the church and of most of its major altarpiece by Pau Costa

La resta, però, -tots els retaules renaixentistes, imatges, altars, trones, etc.- van ser saquejats i cremats i, la nau va romandre com a garatge i magatzem fins a la fi de la guerra civil, el 1939..

The rest, however, - all the Renaissance altarpieces, images, altars, thrones, etc. - were looted and burned and the ship remained as a garage and warehouse until the end of the civil war, in 1939.

En acabar la guerra civil espanyola -no la mundial-, a l'església, el primer que s'emprengué, fou la seva restauració amb la ràpida recuperació dels diferents espais del conjunt arquitectònic -malmesos però dempeus – per a tornar-los -hi les mateixes funcions religioses que havien tingut abans de la desfeta..

La postguerra fou, doncs, una època de gran activitat constructiva a l'església, especialment per la substitució – forçosa, és clar – de la perduda retaulística renaixentista històrica, per una altra d'historicista, com encara estilísticament era el normal en aquells anys.

L'arquitecte director del gruix de la reconstrucció d'aquesta església fou César Martinell. el qual, el 1940, és anomenat "*vocal asesor del Patronato de restauracion*"

At the end of the Spanish Civil War - not the World War - the first thing that was undertaken in the church was its restoration with the rapid recovery of the different spaces of the architectural ensemble - damaged but still standing - in order to return them to the same religious functions they had before the dissolution..

The post-war period was therefore a time of great constructive activity in the church, especially due to the replacement - forced, of course - of the lost historical Renaissance altarpiece, by another historicist one, as was still stylistically normal in those years .

The chief architect of the bulk of the reconstruction of this church was César Martinell. which, in 1940, is called "advisory member of the Restoration Board"

Però el nostre interès en la evolució de l'església no s'acaba pas aquí.

Els anys anaren passant i, lògicament, la evolució de l'arquitectura interior d'aquest conjunt no es va aturar.

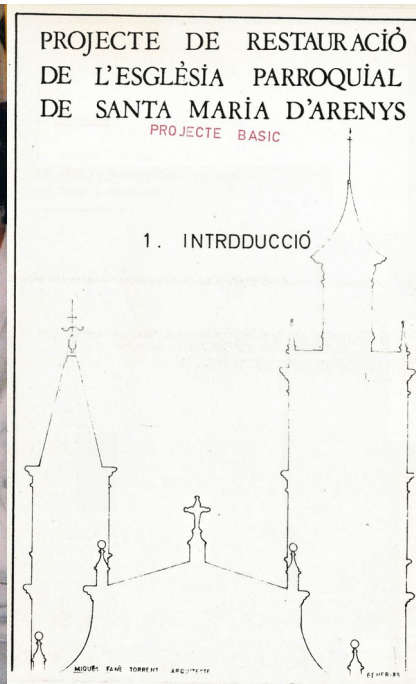
But our interest in the evolution of the church does not end here.

The years went by and, logically, the evolution of the interior architecture of this complex did not stop.

Així veiem com, moltes de les reformes litúrgiques -i doctrinals d'el Concili Vaticà II -que es conclou el 1965- deixaren obsolets bona part dels elements restaurats a la postguerra o bastits en aquella època.

Thus we see how, many of the liturgical - and doctrinal reforms of the Second Vatican Council - which concluded in 1965 - rendered obsolete a large part of the elements restored in the post-war period or built at that time.

Això implicà fer moltes reformes a les dècades dels 60, i 70 fins l'època del rectorat de Martí Amagat dels 80 i 90 de la qual en puc parlar en primera persona doncs va ser llavors quan se'm va encarregar el projecte de rehabilitació i restauració de l'església.

En principi era un encàrrec professional sobre el què fer amb el patrimoni immoble de la Parròquia cara als nous temps i, la meua proposta inicial fou la de concentrar totes les activitats parroquials dins el conjunt arquitectònic històric de l'església, mitjançant, si calia, de la secularització del gran espai del Santíssim -per actes no litúrgics- entre altres coses.

La polseguera -certament ja previsible- que va aixecar aquesta

This involved making many reforms in the decades of the 60s and 70s until the time of Martí Amagat's rectorship in the 80s and 90s, of which I can speak firsthand because it was then that I was entrusted with the rehabilitation project and restoration of the church.

In principle, it was a professional assignment on what to do with the immovable heritage of the Parish facing the new times and, my initial proposal was to concentrate all the parish activities within the historical architectural complex of the church, through, if necessary, of the secularization of the great space of the Holy of Holies - for non-liturgical acts - among other things

proposta va ser ben aprofitada, per Amagat, per a promocionar no pas la creació de nous espais funcionals sinó per aconseguir la

restauració integral del conjunt i la posada al dia de tots els elements patrimonials ja existents.

The dust-up - certainly already predictable - that this proposal

raised was well taken advantage of by Amagat, not to promote the creation of new functional spaces but to achieve the comprehensive restoration of the whole and the updating of all heritage elements

3. L'EVOLUCIÓ DELS ESPAIS INTERIORS DE L'ESGÉSIA

3.1.- LA NAU

3.2.- LA CAPELLA MAJOR

3.3.- LES ANTIGUES CAPELLES DEL COSTAT DE LA MAJOR

3.4.- LES CAPELLES DEL COSTAT DRET DE LA NAU

3.5.- LES CAPELLES DEL COSTAT ESQUERRA

3.6.- LA CAPELLA DELS DOLORS

3.7.- LA CAPELLA DEL SANTÍSSIM

3.8.- DE LA MINERVA FINS LA NAU

3.1.- THE SHIP

3.2.- THE MAJOR CHAPEL

3.3.- THE OLD CHAPELS ON THE SIDE OF LA MAJOR

3.4.- THE CHAPELS ON THE RIGHT SIDE OF THE VESSEL

3.5.- THE CHAPELS ON THE LEFT SIDE

3.6.- THE CHAPEL OF PAIN

3.7.- THE SANTÍSSIM CHAPEL

3.8.- FROM THE MINERVA TO THE SHIP

3.1.- LA NAU

Parlem ara de L'EVOLUCIÓ DELS ESPAIS INTERIORS... DE L'ESGÉSIA de Santa Maria d'Arenys, -que és el que ens ocupa-. tot fent una ronda per totes ells./

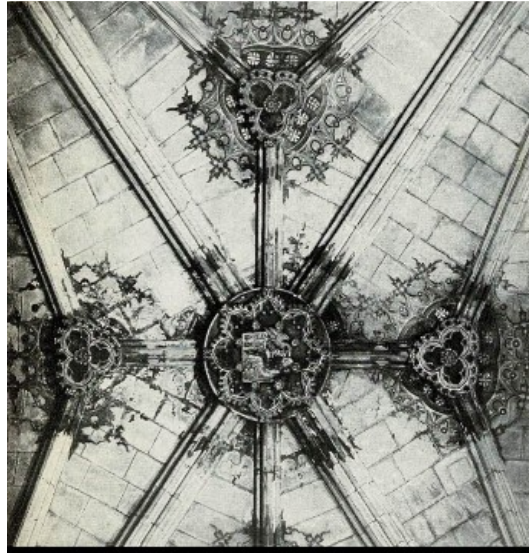

Així, quan a la nau central, direm que, dels seus primitius elements decoratius,, en tenim encara totes les policromades claus de volta de la coberta.

Let's talk now about THE EVOLUTION OF THE INTERIOR SPACES... OF THE EXPLANATION of Santa Maria d'Arenys, -which is what concerns us-. while doing a round for all of them./

Thus, when in the central nave, we will say that, of its primitive decorative elements, we still have all the polychrome vault keys of the roof.

Aquesta seva policromia,. Inicialment s'estenia a les nervadures.en la forma tradicional gòtica .segons vam poder veure durant la restauració dels anys 80-90.

This polychromy, Initially it extended to the ribs. in the traditional Gothic form. as we could see during the restoration of the years 80-90.

També durant aquesta restauració, vam poder veure restes de les antigues pintures de la nau, segurament del segle XVIII,...i en qualsevol cas, d'abans d'obrir-se els finestrals vidrats, al XIX....

- Figura 10. Fresco d'àngel als peus de la nau central.

Also during this restoration, we were able to see remains of the old paintings of the nave, probably from the 18th century... and in any case, from before the glass windows were opened, in the 19th...

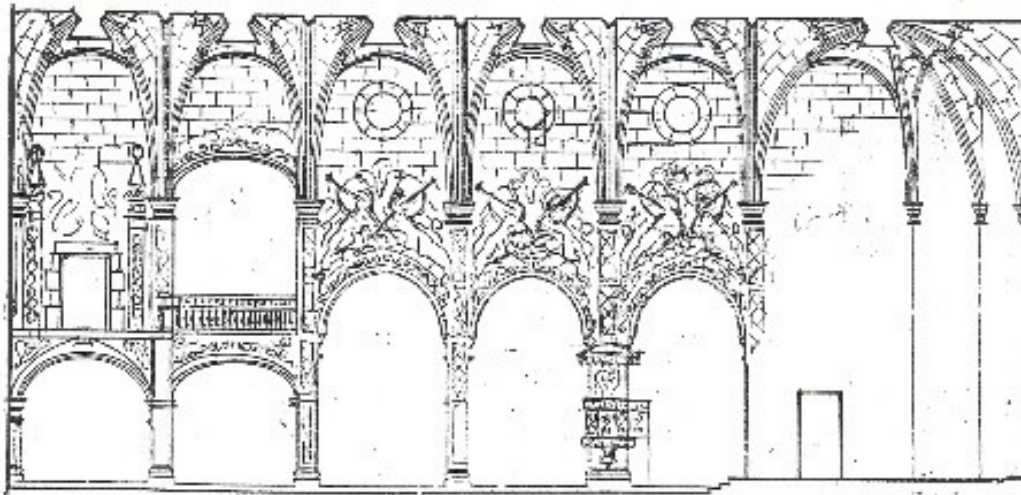

- figura 1: Restes dels nervis de les arcuacions volutas de la capella de Sant Joan.

I fins i tot, les d'algunes d'aquelles capelles laterals... desaparegudes amb aquella ampliació del segle XVIII./

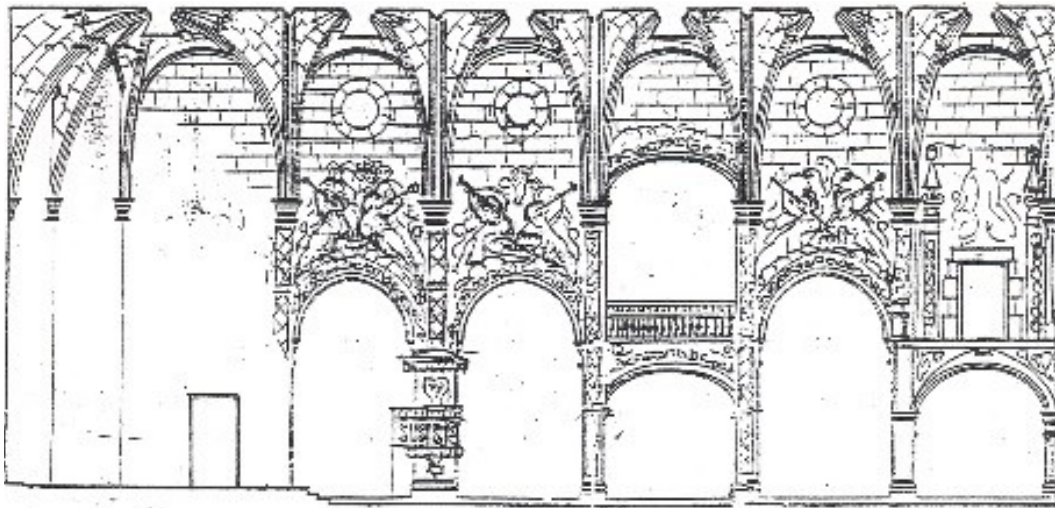
And even, those of some of those side chapels... disappeared with that 18th century extension./

- figura 1: Alçat interior del costat de l'Evangeli.

Amb aquestes troballes, ens vam poder fer una bona idea de com devia ser el conjunt de pintures decoratives d'abans del segle XIX,

With these findings, we were able to get a good idea of what the set of decorative paintings must have looked like before the 19th century,

- figura 2: Alçat interior del costat de l'epistola.

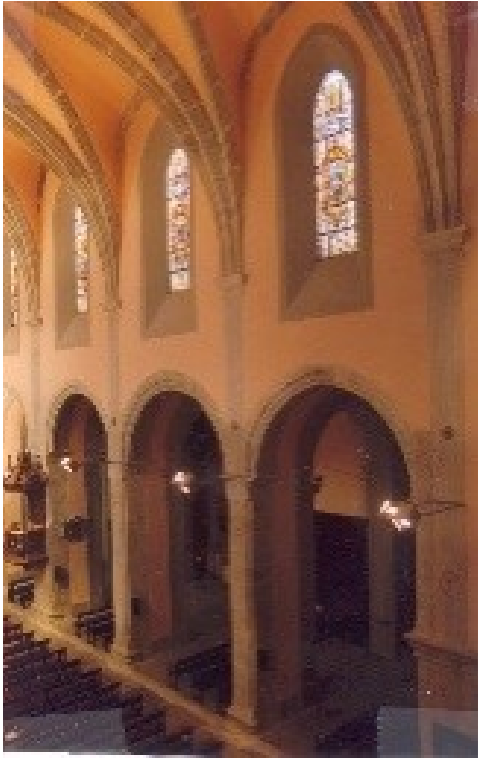
de les quals, jo en vaig deduir aquesta reconstrucció ideal.

- from which, I deduced this ideal reconstruction.

No podem deixar aquí d'esmentar el canvi en l'ambient interior de la nau que va significar la obertura dels finestrals i col·locació dels vitralls neogòtics -de Bernardí Martorell- feta amb la reforma i restauració del 1921 i que encara romanen.

We cannot fail to mention here the change in the interior atmosphere of the nave that meant the opening of the windows and the placement of the Neo-Gothic stained glass windows - by Bernardí Martorell - made with the reform and restoration of 1921 and which still remain.

Finalment, en la restauració dels 80-90, es va decidir posar a la vista tota la pedra picada de les pilastres, arcs i nervadures tan de la nau com de les capelles laterals i pintar amb colors llisos la resta dels paraments. tot crear un nou enllumenat que permetés la il·luminació de les voltes gòtiques.

Finally, in the restoration of the 80s and 90s, it was decided to expose all the chipped stone of the pilasters, arches and ribs of both the nave and the side chapels, and paint the rest of the facings with plain colours. while creating a new lighting that allowed the illumination of the Gothic vaults.

/

3.2.- LA CAPELLA MAJOR

3.2.- THE MAJOR CHAPEL

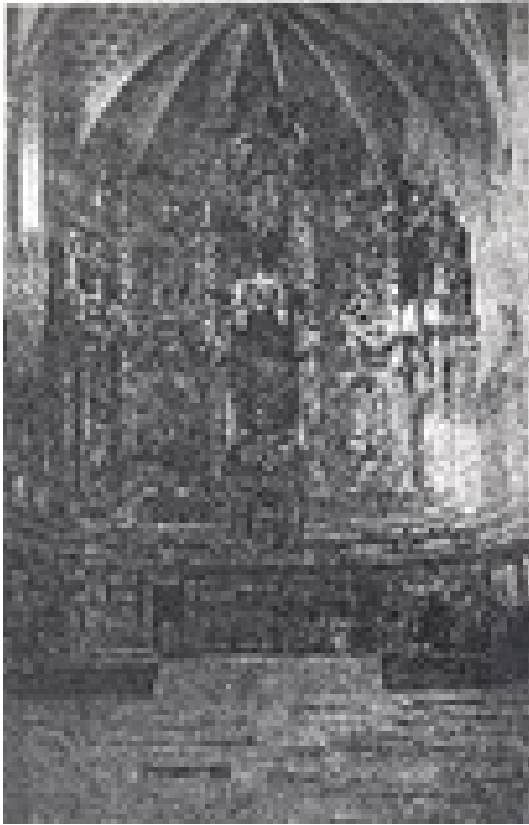
L'absis de la capçalera de la construcció gòtica del segle XVI configura la capella major.

Com ja sabem, aquí és on inicialment, al segle XVII, es bastí el primer retaule i a principis del XVIII, el celebèrrim retaule barroc de Pau Costa, sobre el qual, ara no entrarem, perquè ja ha sigut objecte de molts estudis, publicacions i treballs de divulgació.

The apse at the head of the 16th century Gothic construction forms the main chapel.

As we already know, this is where initially, in the 17th century, the first altarpiece was built and at the beginning of the 18th, the famous Baroque altarpiece by Pau Costa, which we will not go into now, because it has already been the subject of many studies, publications and dissemination work.

El que si direm, però, és que, en salvar-se quasi tot ell de la crema dels fets del 36, en acabar la guerra, poc a poc, s'anaren restituint, -amb rèpliques- totes les peces del retaule que hi mancaven.

Així, poc a poc, s'anaren refent escultures com la mutilada del Sant Pau, i els dossers, amb els àngels i elements ornats que mancaven al cos lateral dret; del retaule.

També es referen les al·legories de la fe i l'esperança. amb els àngels i els elements decoratius, de l'última andana. o ja el 1952, la rèplica del Manifestad or, de Cesar Martinell.

What we will say, however, is that, when almost all of it was saved from the burning of the events of 1936, at the end of the war, little by little, all the pieces of the altarpiece that were there were restored, with replicas were missing

Thus, little by little, sculptures such as the mutilated one of Saint Pau, and the canopies, with the angels and ornate elements that were missing from the right lateral body, were remade; of the altarpiece

Allegories of faith and hope are also referred to. with the angels and the decorative elements, from the last platform. or already in

1952, the replica of the Demonstrator, by Cesar Martinell.

No és, però, fins a finals del segle passat que es completaren totes les peces del retaule, amb la col·locació dels evangelistes i els epistolaris que mancaven a l'andana de sobre el basament.

Però tornant a les intervencions, de la postguerra, ben segur que, la primera i més important fou la projectada i dirigida per Cèsar Martinell .per a la rehabilitació del conjunt del presbiteri , la qual cosa significà la recuperació de l'església d'Arenys de Mar tal com era abans, amb la seva fastuosa litúrgia –

t is not, however, until the end of the last century that all the pieces of the altarpiece were completed, with the placement of the evangelists and the epistolaries that were missing on the platform above the base.

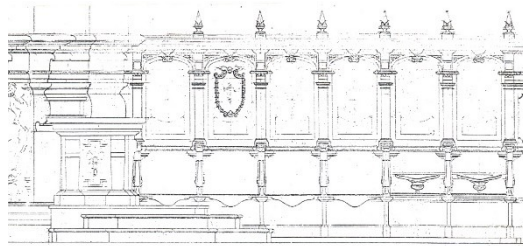
But returning to the post-war interventions, the first and most important was undoubtedly the one designed and directed by Cèsar Martinell for the rehabilitation of the presbytery as a whole, which meant the recovery of the Arenys church de Mar as it was before, with its lavish liturgy

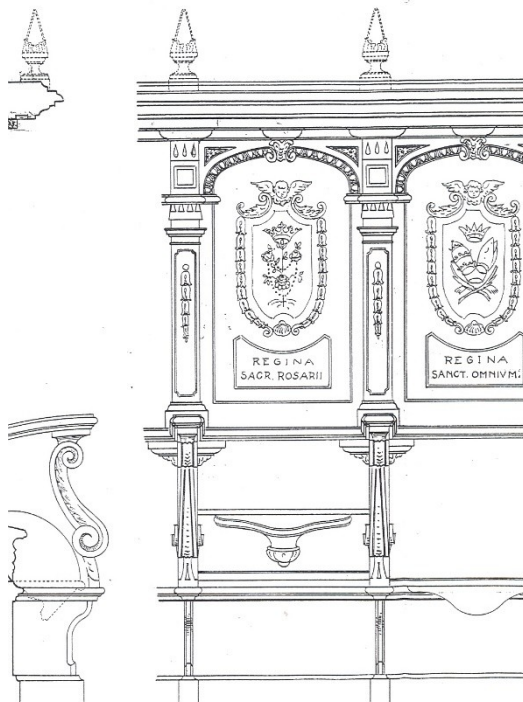
- Figura 1: Part lateral amb l'escut d'Arany de Ner.

De fet, encara que malmesos, s'havien salvat de la destrucció .bona part dels marbres i relleus del basament del 1636 .de l'escultor arenyenc Antoni Joan Riera ./

In fact, although damaged, they had been saved from destruction. a good part of the marbles and reliefs of the plinth from 1636. by the sculptor Antoni Joan Riera from Areni./

- Figura 1: Estudi del conjunt del cadirat

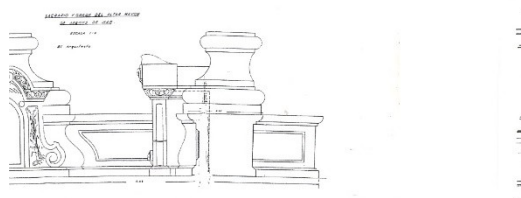
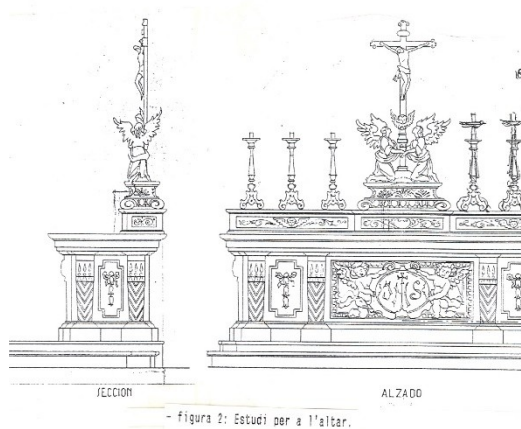
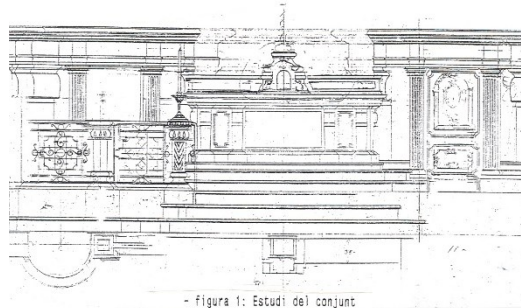
Així, en base a la part dels cadirats laterals del

presbiteri .que, junt a les portes de les primitives sagristies encara hi romanien, Martinell dissenyà el

nou cadirat de fusta esculpida ,
que encara es manté,

Thus, based on the part of the
lateral pediments of the

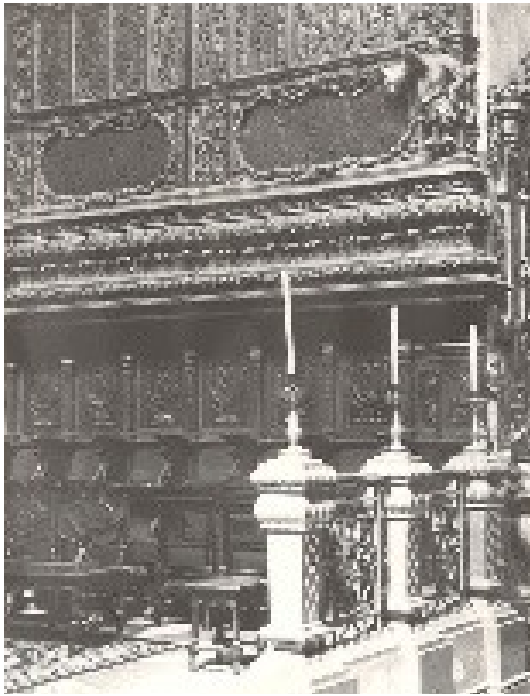
presbytery, which, next to the
doors of the primitive sacristies,
still remained, Martinell designed
the new carved wood pediment,
which is still standing,

Però la peça principal fou, ben
segur el nou l'altar, la mesa del
qual encara es mante, .si bé amb
el seu entaulament definitivament
retirat- i el sagrari, avui mudat a la
capella del Santisim.

But the main piece was, without a
doubt, the new altar, the table of
which is still standing, although
with its entablature definitely
removed - and the tabernacle,
today moved to the Santisim
chapel.

Martinell disenyà també, pel nou presbiteri, el paviment i la magnífica barana amb les seves pilastres per al suport dels candelers.. que foren clarament inspirades en les dels mabres del primitiu basament del retaule del segle XVII.

- figure 2: Part general.

Martinell also designed, for the new presbytery, the pavement and the magnificent railing with its pilasters to support the candlesticks... which were clearly inspired by those of the stonework of the primitive base of the 17th century altarpiece.

El nou conjunt de la capella major, constituïa, així, un autèntic model d'integració estilística, on talment, era impossible distingir lo primitiu de lo nou.,

Aquest conjunt, però, es perdé, en bona part, amb les reformes dels anys 60 i 70, per adaptar el presbiteri als nous criteris litúrgics postconciliars tot desmuntant l'entaulament amb el

sagrari, avançant l'altar per a poder dir-hi missa de cara a la gent .i enderrocant la barana amb les seves pilastres, per a obrir el presbiteri a la gent de la nau./

Quan a les trones, cal dir que, tenim prou documentades les dues trones desaparegudes el 36.

tan la del costat de l'epístola com la del costat de l' evangeli com per veure que,per a les dues sumptuoses trones simètriques neobarroques actuals, dissenyades per Martinell l'any 1948 ,. aquest s'inspirà en la desapareguda del costat de l'evangeli.

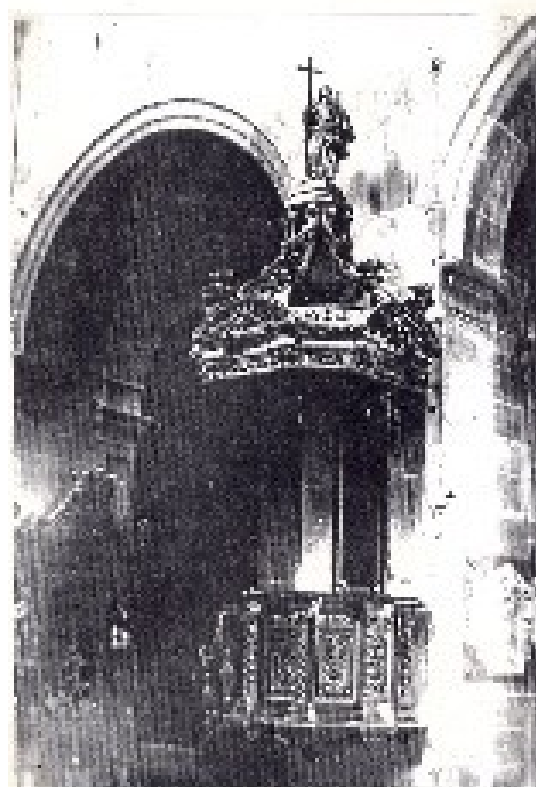
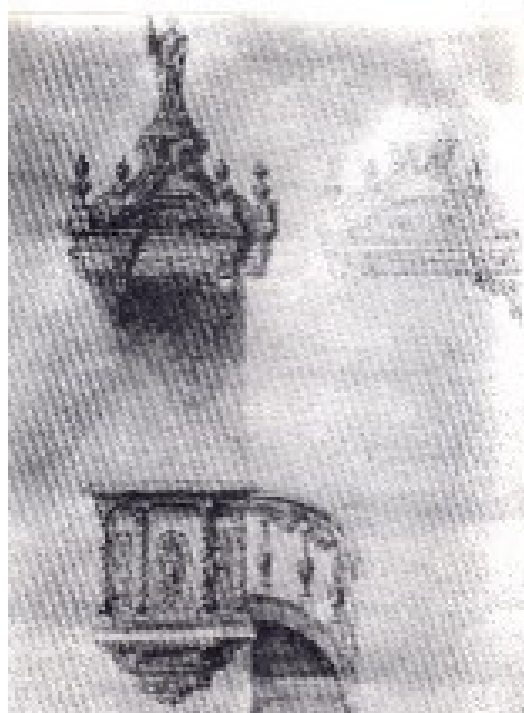
. The new complex of the main chapel thus constituted an authentic model of stylistic integration, where it was impossible to distinguish the primitive from the new.,

This ensemble, however, was lost, in large part, with the reforms of the 60s and 70s, to adapt the presbytery to the new post-conciliar liturgical criteria while dismantling the entablature with the tabernacle, advancing the altar to be able to say mass there facing the people .and tearing down the railing with its pilasters, to open the presbytery to the people of the nave./

When it comes to the high chairs, it must be said that we have enough documentation of the two high chairs that disappeared in 1936.

both the one on the side of the epistle and the one on the side of the gospel as to see that,.for the two sumptuous symmetrical neo-baroque current thrones, designed by Martinell in 1948,. this one was inspired by the disappearance of the side of the gospel.

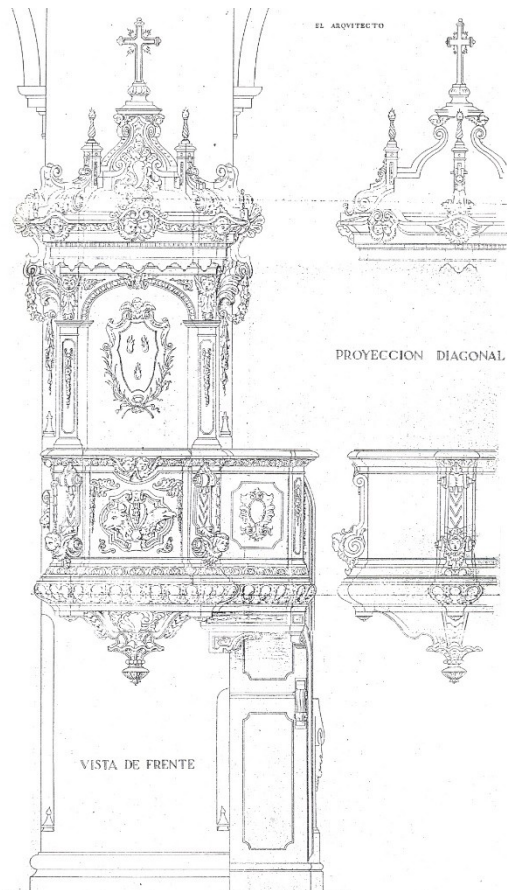
.

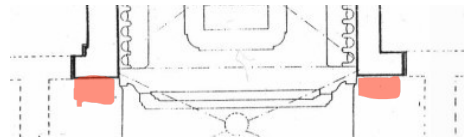
- Figura 1: Las bronce d'acero da la guerra i l'altare del castab del presidente).

- Figura 2: Les bronce d'acero, da Cesar Martinielli,

3.3.- LES ANTIGUES CAPELLES DEL COSTAT DE LA MAJOR.

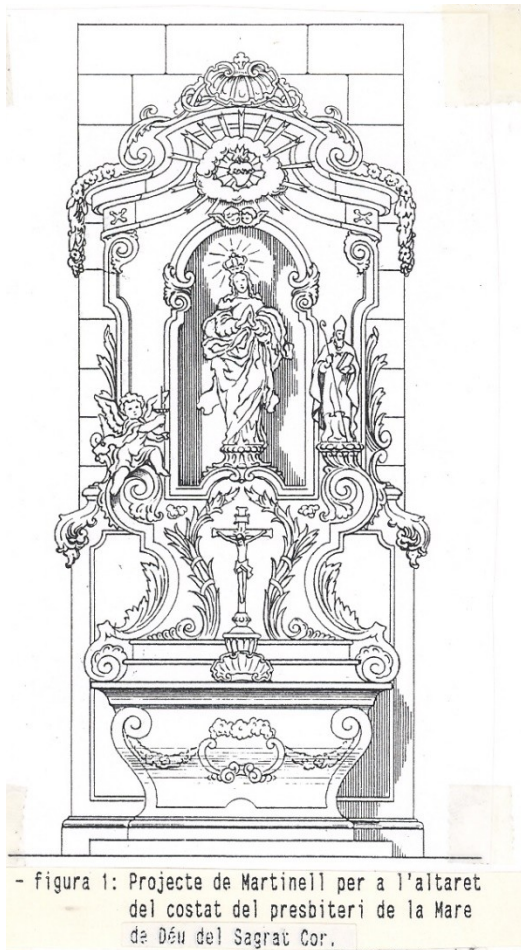
Als panys dels contraforts dels costats de la capella major, s'hi tornaren a bastir els dos altarets amb retaule que ja hi havia hagut abans de la guerra.

El de la Coronació d'Espines – Ecce Homo- al costat de l'evangelí, obra, dels Tallers Salesians, i el de la Mare de Déu del Sagrat Cor, de César Martinell-, al costat de l'epístola.

.. In the locks of the buttresses on the sides of the main chapel, the two small altars with altarpieces that had already been there before the war were re-built.

The Coronation of Thorns – Ecce Homo- next to the gospel, work, of the Salesian Workshops. and that of the Virgin of the Sacred Heart, by César Martinell-, next to the epistle.

..

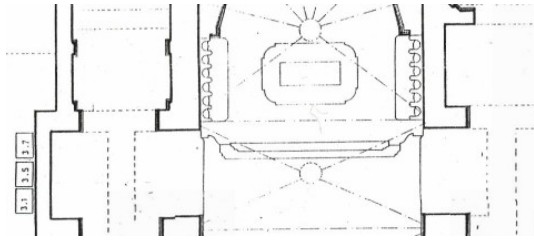
Aquest petit retaule amb altar neobarrocs, de Martinell, entenc què és una mostra exquisida dels resultats dels seus estudis sobre escultura i retaulística, plasmats en el seu llibre, "Arquitectura i escultura barroca a Catalunya".

Amb les reformes postconciliars aquest conjunt fou desmuntat. el petit retaule passà a la nau lateral que porta al Santíssim, després de haver sigut desmuntat el més modern retaule del Carme que es trobava allí.

This small altarpiece with a neo-baroque altar, by Martinell, I understand is an exquisite sample of the results of his studies on sculpture and altarpieces, embodied in his book, "Baroque architecture and sculpture in Catalonia".

With the post-conciliar reforms this set was dismantled. the small altarpiece moved to the side nave that leads to the Santísimo, after the more modern altarpiece of Carmel that was there had been dismantled.

El retaule i altar lateral que fou de la Coronació d'Espines, també es desmuntà .i després d'haver passat per un lateral de la capella dels Dolors, amb les reformes dels 80-90, va passar a conformar l'actual capella de Sant Roc, ,co-patro d'Arenys de Mar, situada al mateix lloc on ja havia estat el seu primitiu retaule. i amb la imatge del sant -del segle XVII- salvada de la crema del 36. Que, ara, havia tornat al seu lloc original./

The altarpiece and side altar that was from the Coronation of Thorns was also dismantled, and after having passed through a side of the chapel of Dolors, with the reforms of the 80s and 90s, it went on to form the current chapel of Sant Roc, co-patron of Arenys de Mar, located in the same place where his primitive altarpiece had already been. and with the image of the saint - from the 17th century - saved from the fire of 36. Which, now, had returned to its original place./

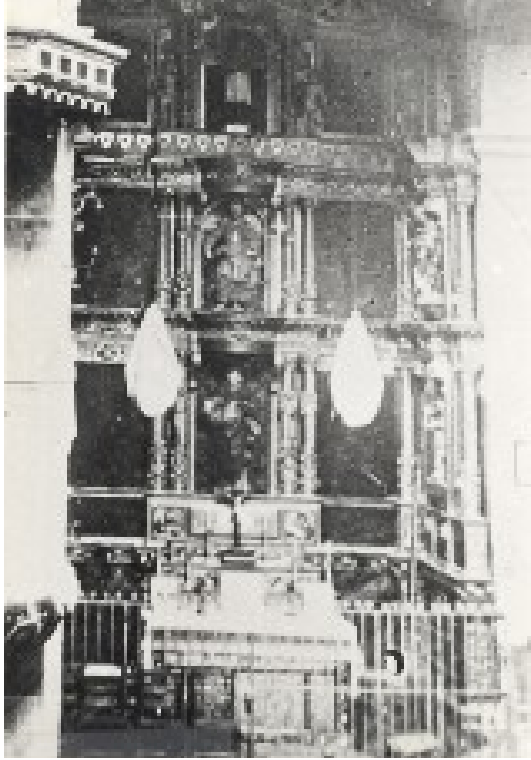

3.4.- LES CAPELLES DEL COSTAT DRET DE LA NAU

.4.- THE CHAPELS ON THE RIGHT SIDE OF THE VESSEL

Continuem el nostre recorregut ara pel costat dret o de l'epístola.

Al costat de la capella de Sant Roc, on antigament hi havia hagut el retaule de Sant Elm, des de la postguerra s'hi havia assentat la imatge de la Mare de Deu de Montserrat -sense retaule- una bona rèplica de Camps Arnau .de la romànica "Moreneta", patrona de Catalunya.

Let's continue our journey now on the right side or of the epistle.

Next to the chapel of Sant Roc, where in the past there had been the altarpiece of Sant Elm, since the post-war period the image of the Mother of God of Montserrat had been placed there - without altarpiece - a good replica of Camps Arnau .de the Romanesque "Moreneta", patron saint of Catalonia.

Als anys 90, però, es va decidir, per fi, fer-hi el retaule que als anys 50 no s'havia arribat a fer, i se me'n va fer l'encàrrec. -

Vaig fer, doncs una composició inspirada en la del cambril de la basílica de Montserrat que coneixia prou bé .per la quantitat de romiatges que s'hi havien fet als anys 50.

La pintura evocant les muntanyes de Montserrat, es de l'arenyc Coll Alsina.

Seguint el nostre recorregut per la nau lateral dreta, tenim què, on abans de la guerra hi havia hagut, la capella de Santa Caterina .— entre el portal xic i el campanar, el gremi del tèxtil arenyc,patrocinà, als anys 40, l'actual capella de Santa Llúcia

In the 1990s, however, it was finally decided to make the altarpiece there, which had not been done in the 50s, and I was commissioned to do it

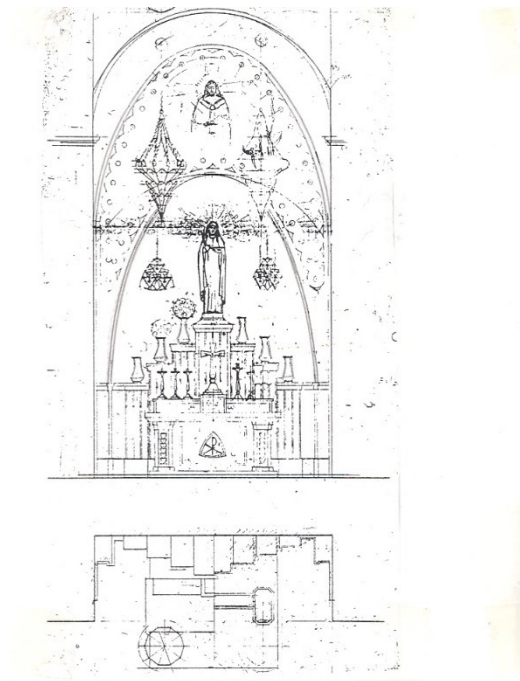
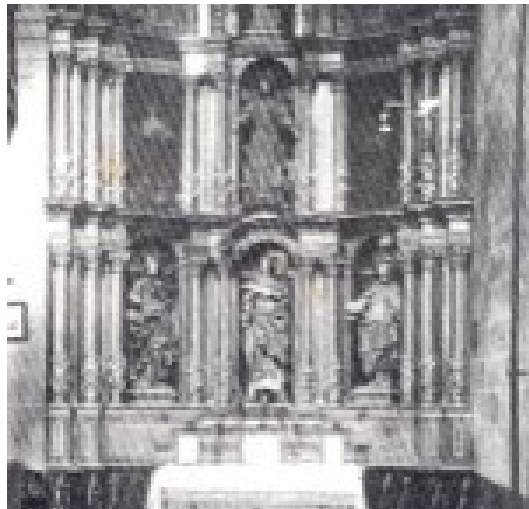
So I made a composition inspired by that of the cambril of the basilica of Montserrat, which I knew quite well because of the number of pilgrimages that had been made there in the 1950s.

The painting evoking the mountains of Montserrat is by Coll Alsina from Arenys.

Following our route along the right side nave, we have what, where before the war there had been, the chapel of Santa Caterina .— between the Xic portal and the bell tower, the textile

guild of Areny, sponsored in the

1940s, the current chapel of Santa
Llúcia

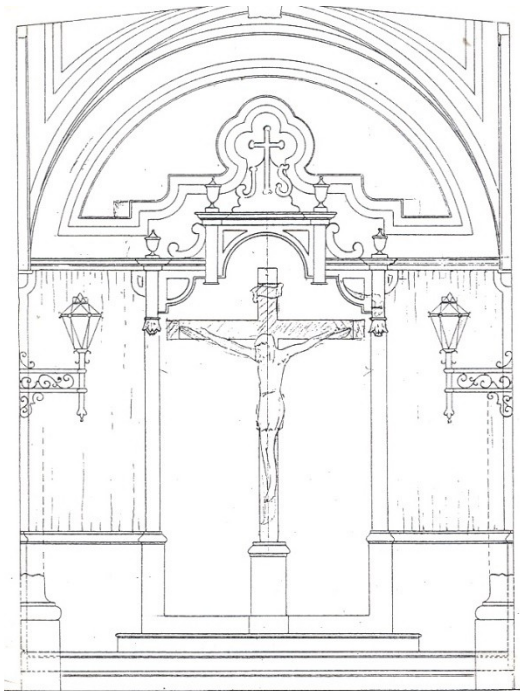
Cesar Martinell en realitza el projecte l'agost del 1942, amb el clar gust modernista, tan propi d'ell a la dècada anterior.

És una peça excel·lent que avui es manté intacta, amb el seu arc parabòlic i el marbre blanc de la imatge.

Cesar Martinell carried out the project in August 1942, with the clear modernist taste, so characteristic of him in the previous decade.

It is an excellent piece that remains intact today, with its parabolic arch and the white marble of the image.

El contundent estil modernista que es veu en el projecte, potser canvia un xic en l'execució final de la capella, segurament per no haver-se realitzat les impactants il·luminàries projectades i pel

- figura 3: Projecte de Martinell per a la capella del Sant Crist

A continuació, a la capella de sota el campanar - la més gran i última de les laterals originals del segle XXVI del costat dret,- els anys 40, s'hi re-instaura el Sant Crist, amb la seva nova gran imatge processional, sota el dosser -també projectat per Martinell- tot plegat en un ambient d'oratori de llum molt ben controlada.

diferent estil dels frescos, realitzats per Marcel·lí Vila.

he forceful modernist style that can be seen in the project, perhaps changes a little in the final execution of the chapel, probably because the shocking projected lights were not made and because of the different style of the frescoes, made by Marcel·lí Vila.

Then, in the chapel below the bell tower - the largest and last of the original 26th century laterals on the right side, -. in the 1940s, Sant Crist was reinstated there, with its new large processional image, under the canopy - also designed by Martinell - all in an oratory atmosphere with very well-controlled light.

Per acabar de passar revista al costat dit de l'epístola -o sigui el dret de la nau- ,cal dir que, a la capella del tram de façana, destinada a baptisteri el 1964 s'hi emprengué una valuosa rehabilitació, tot restaurant la pica baptismal, -que és encara la de la primitiva església de 1575-;pavimentant la capella amb dibuixos i figures de mosaic ,...refent i deixant a la vista un tros del pany de del tram de,de primitiva façana .i decorant els restants paraments amb unes pintures al fresc..signades per Obiols i Vidal Gomà el 1967;

To finish reviewing the said side of the epistle - that is, the right side of the nave - it must be said that, in the chapel of the section of the facade, intended as a baptistery in 1964, a valuable rehabilitation was undertaken, while restoring the baptismal font, -which is still that of the primitive church of 1575-; paving the chapel with mosaic drawings and figures,..remaking and leaving visible a piece of the lock of the section of, of the primitive facade .and decorating the remaining facings with fresco paintings..signed by Obiols and Vidal Gomà in 1967;

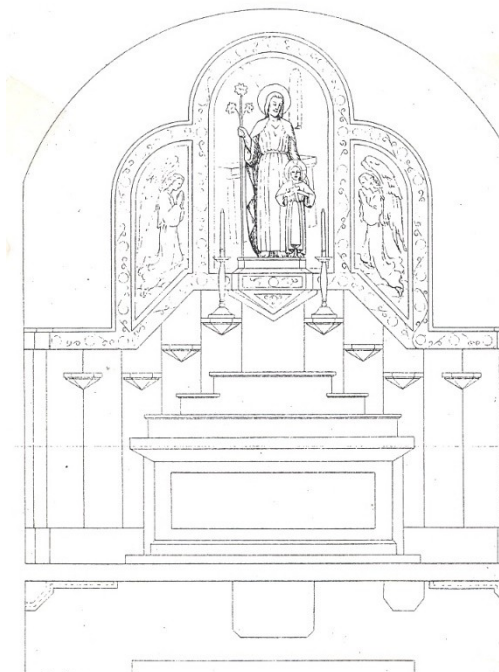
3.5.- LES CAPELLES DEL COSTAT ESQUERRA

3.5.- THE CHAPELS ON THE LEFT SIDE

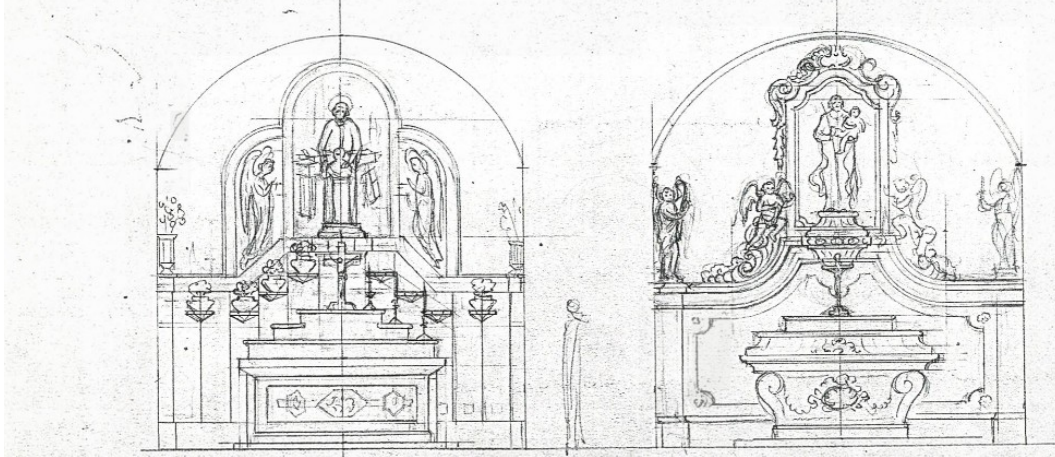
Passem ara al costat dit de l'evangelí o sigui el de l'esquerra de la nau.

Let's now go to the side of the Gospel, that is to say the one on the left of the nave.

La primera capella que hi trobem és la de sota la torre del "comunidor" que és la de sempre dedicada a Sant Josep i què com la del Sant Crist. del davant, és mes baia que les altres, perquè a sobre hi tenia l'accés al primitiu cor alt del segle XVI.

croquis de altar de San José para Arcebis de Manila

El 1944, es basteix el nou altar de Sant Josep, de César Martinell, del qual n'havia fet dos projectes: un de també neobarroc . i un altre ja amb un estil més noucentista o "art deco" .molt més al gust avançat del moment. i que és el que es va acabà realitzant.

The first chapel we find is the one below the "comunidor" tower which is the one always dedicated to Saint Joseph and what about Saint Christ. from the front, it is more bay than the others, because above it was the access to the primitive high choir of the 16th century.

.I n 1944, the new altar of Sant Josep was built, by César Martinell, for which he had made two projects: one also neo-baroque. and another with a more noucentista or "art deco" style. much more in line with the advanced taste of the moment. and that is what ended up being done.

Jo, de seguida ho vaig tenir clar:
un poema escrit sobre pedra.

La exquisida unitat compositiva espacial, minimalista dels elements petris de l'altar amb els suports de florers i canelobres del retaule, és perdé en derrocar l'altar de pedra per les "reformes" postconciliars dels darrers anys 60.

El lloc de la mesa del desaparegut altar romangué buit . fins que, al final dels 90 ,m'encarregaren la reconstrucció de la capella.

Òbviament, jo tenia clar que el que s'hi fes havia de mantenir tot el que quedava de l'obra de Martinell,

Però ¿que posar en substitució de l'altar?

The exquisite spatial compositional unity, minimalist of the stone elements of the altar, with the supports of vases and candlesticks of the altarpiece, was lost when the stone altar was demolished by the post-conciliar "reforms" of the last 60s.

The place of the table of the disappeared altar remained empty. until, at the end of the 90s, I was entrusted with the reconstruction of the chapel.

Obviously, I was clear that what was done there had to keep everything that was left of Martinell's work,

But what to replace the altar?

I immediately understood it: a poem written on stone.

No sabem com era el primitiu retaule ni la imatge de Sant Josep d'abans de la guerra.

I és que, la advocació d'aquest sant, ha sigut molt diversa i controvertida al llarg del temps.

Així, com ens feu veure Joan Bosch en el seu text sobre el retaule de Pau Costa, veiem com a la molt reconeguda talla barroca del Sant Josep de principis del segle XVIII, Sant Josep ja no es aquell fuster cast i senil que molts cops se'ns havia pintat.

We do not know what the primitive altarpiece or the image of Saint Joseph looked like before the war.

And the fact is that the advocacy of this saint has been very diverse and controversial over time.

Thus, as Joan Bosch makes us see in his text about Pau Costa's altarpiece, we see how in the well-known Baroque carving of Saint Joseph from the beginning of the 18th century, Saint Joseph is no longer that chaste and senile carpenter that many times we had been painted.

Aquí, Josep, és un home sencer i enèrgic amb el seu fill en braços.

Una autèntica al·legoria de la paternitat avui perfectament reivindicable.

Van haver-hi molts suggeriments sobre quina podria ser l'advocació del Sant en aquest poema.

A mi m'hagués agradat que en fos algun d'en Martí Amagat, però ell s'hi va negar en rodó.

Finalment, Amagat va decidir que l'atribut de Sant Josep, en la rehabilitació d'aquesta obra de Martinell, tenia de ser el de L'HOME JUST.

És així com, tret d'un passatge de l'evangelí de Mateu, hi vam gravar

la frase "JOSEP ERA UN HOME JUST"

Here, Joseph, is a whole and energetic man with his son in his arms.

A true allegory of fatherhood that can be perfectly claimed today.

There were many suggestions about what the Saint's invocation could be in this poem.

I would have liked it to be one of Martí Amagat's, but he flatly refused.

Finally, Amagat decided that the attribute of Saint Joseph, in the rehabilitation of this work by Martinell, had to be that of L'HOME JUST.

This is how, except for a passage from the Gospel of Matthew, we recorded the phrase "JOSEPH WAS A JUST MAN"

Seguint dues capelles més amunt,...,

-a la capella on al segle XVII hi hagué, el valuós retaule del Roser-d'Agustí Pujol- .. el 1949, la família Roca-Vilardell hi patrocinà,.l'altar de la Mare de Deu de la Mercè, patrona de Barcelona executat als Tallers Salesians i atribuït a l'arquitecte Ros malgrat que hi ha projectes de Martinell que el recorden molt.

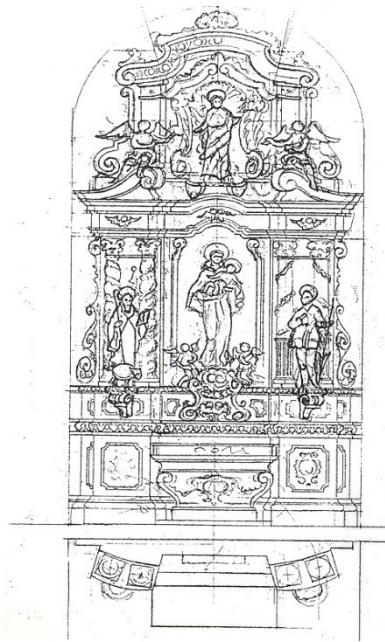
..

. Following two chapels above,...,
-in the chapel where in the 17th century there was, the valuable altarpiece of Roser-d'Agustí Pujol-.. in 1949, the Roca-Vilardell family sponsored,. the altar of the Mother of God de la Mercè, patroness of Barcelona executed at Tallers Salesians and attributed to the architect Ros despite the fact that there are projects by Martinell that remind him a lot.

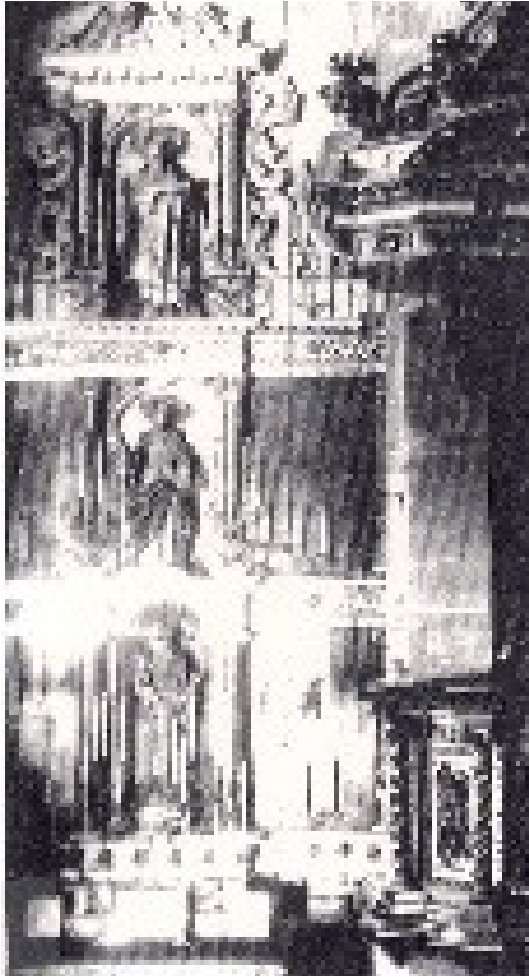
..

En qualsevol cas, aquest retaule neobarrocs, d'excel·lent factura, sembla inspirat en l'autènticament barroc de la catedral de Barcelona.

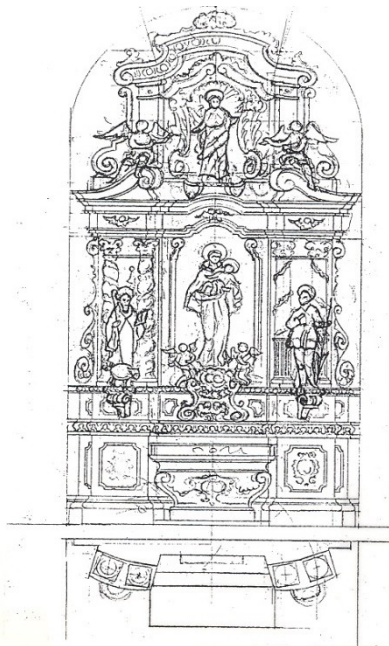
In any case, this neo-baroque altarpiece, of excellent workmanship, seems inspired by the authentic baroque of the Barcelona cathedral.

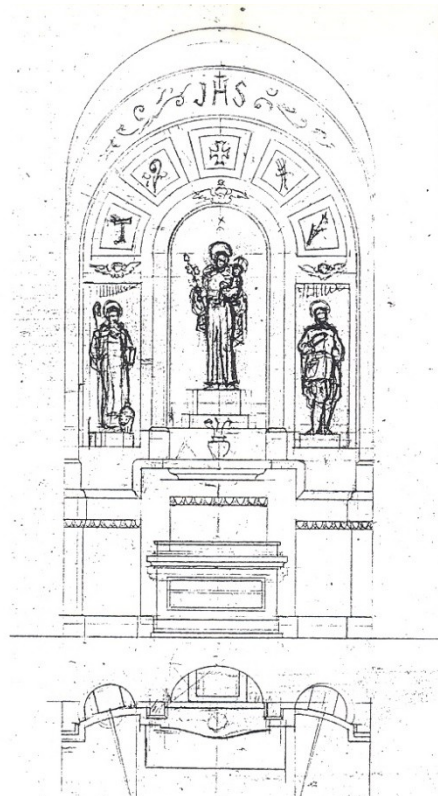
Més amunt, ja en la curta nau lateral de l'ampliació del segle XVIII, hi tenim el nou altar de Sant Antoni de Pàdua,- patró dels gremis de la construcció i avui també dels Arquitectes- el qual es re-instal·là al mateix lloc on sempre havia estat el.. Sant

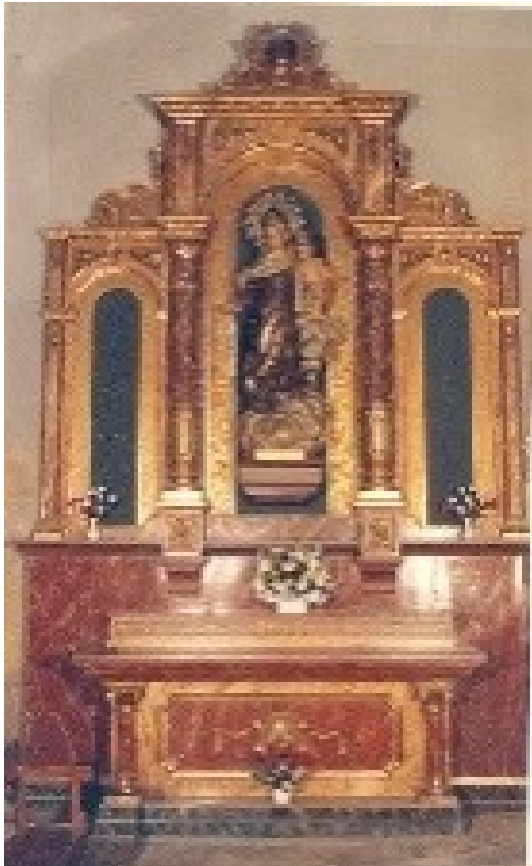
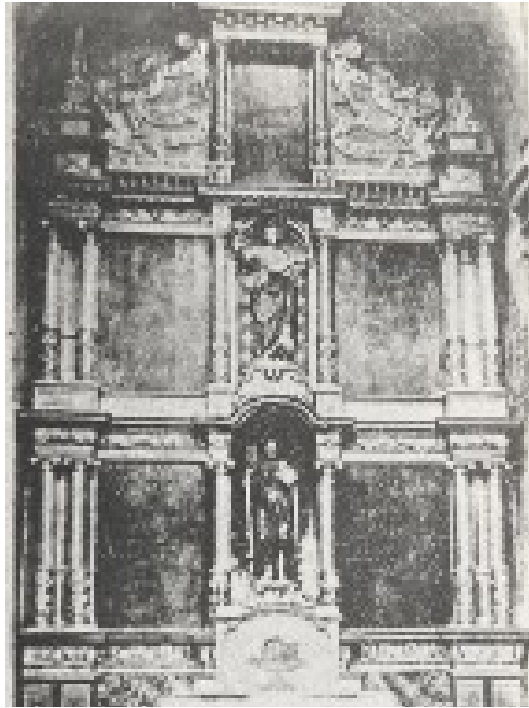
Further up, already in the short side nave of the 18th century extension, we have the new altar of Sant Antoni de Padua, - patron of the construction trades and today also of Architects - which was re-installed in the same place where he had always been.. Sant

Aquest actual retaule -que sembla inacabat -no coincideix del tot .amb cap dels projectats per Martinell que em trobat- un d'ells amb Sant Antoni de Padua, al centre..i als laterals Sant Isidre Llaurador a un costat.. i' Sant Antoni Abat , a l'altre.ambdós patrons de la pagesia..i molt popular aquest últim, per les desfilades de les improvisades carrosses .dels pagesos dels anys 40 i 50 amb motiu de la benedicció dels animals.

This current altarpiece - which seems unfinished - does not match at all with any of the ones projected by Martinell that I found - one of them with Saint Anthony of Padua, in the center... and on the sides Saint Isidre Llaurador on one side... and' Sant Antoni Abbot, on the other. both patrons of the peasantry...and very popular the latter, for the parades of the improvised floats of the farmers of the 40s and 50s on the occasion of the blessing of the animals.

Més amunt, on hi havia hagut el retaule de Sant Joan, amb les reformes dels 80-90, s'hi instal·là el retaule del Carme .després d'haver estat aquest desmuntat des de feia anys.

Però no es muntà pas tot sencer.

La Mare de Deu del Carme , avui patrona dels pescadors,. abans també havia estat la mediadora de les ànimes del purgatori/

És per això que, en el seu retaule dels anys 50, .també hi havia hagut un fris amb un reguitzell d'ànimes cremant

Martí Amagat, com a bon postconciliar que era, va fer treure aquell fris,./

Higher up, where there had been the altarpiece of Sant Joan, with the reforms of the 80s and 90s, the altarpiece of Carmel was installed there, after it had been dismantled for years.

But the whole thing was not assembled.

The Mother of Deu del Carmen, today the patron saint of fishermen. previously she had also been the mediator of souls in purgatory/

That is why, in his altarpiece of the 1950s, there had also been a frieze with a string of burning souls

Martí Amagat, like the good post-conciliar that he was, had that frieze removed./

3.6.- LA CAPELLA DELS DOLORS .6.- THE CHAPEL OF PAIN

Seguint, arribem a la gran capella cupulada dels Dolors./

Efectivament, la "capella fonda" de la nau lateral esquerra, procedeix d'aquell projecte - de finals del segle XVIII i és ocupada, des del principi, per la Congregació de Nostra Senyora dels Dolors.

La capella dels Dolors es conforma, doncs, per una gran cúpula de mitja taronja sobre un tambor amb uns sis exquisits vitralls, tres d'els replicats amb la reforma dels anys 80-90.

P

L'any 62 es remodelà l'altar-retaula de la capella central on ja hi havia la imatge de la Mare de

Déu dels Dolors, una excel·lent talla de postguerra.

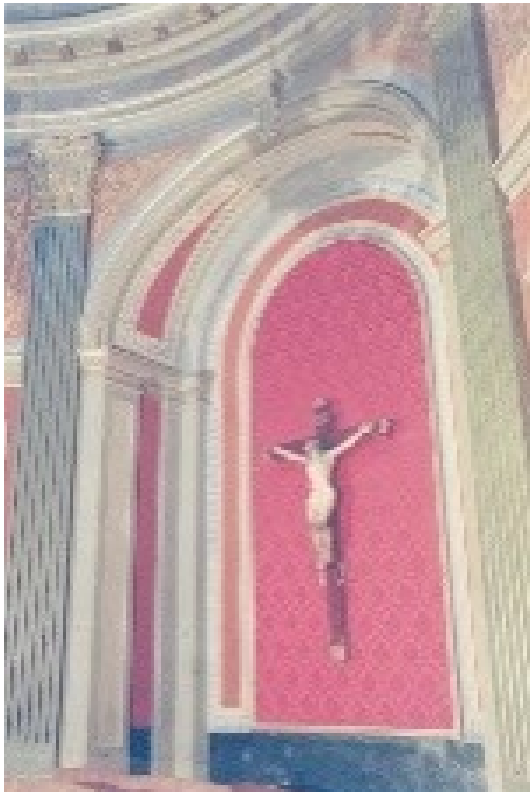
Continuing, we arrive at the large domed chapel of the Dolors./

Indeed, the "deep chapel" of the left lateral nave comes from that project - from the end of the 18th century and has been occupied, from the beginning, by the Congregation of Our Lady of Sorrows.

The Chapel of Sorrows is therefore made up of a large half-orange dome on a drum with six exquisite stained-glass windows, three of which were replicated during the 80s-90s renovation.

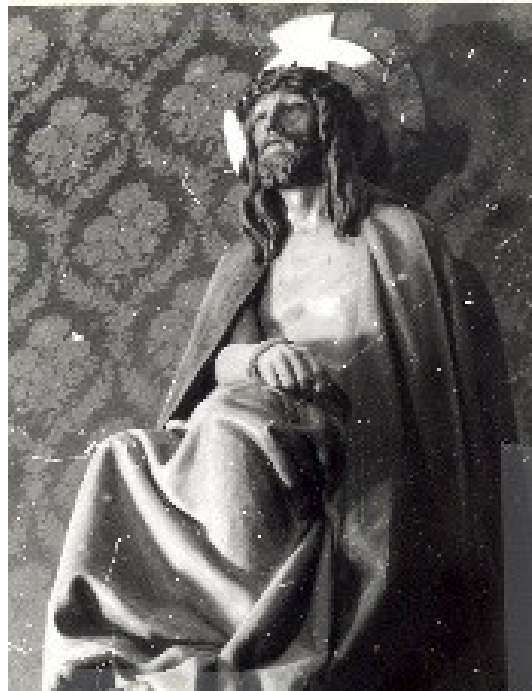
In 1962, the altar-altarpiece of the central chapel was remodeled,

where there was already the image

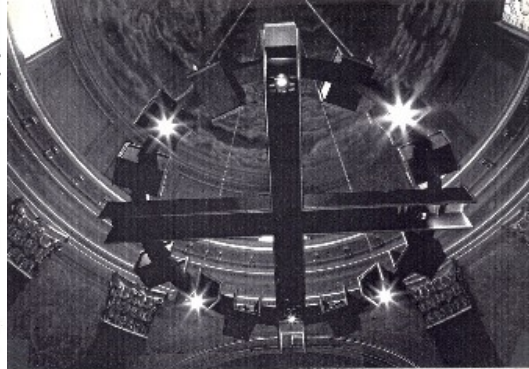
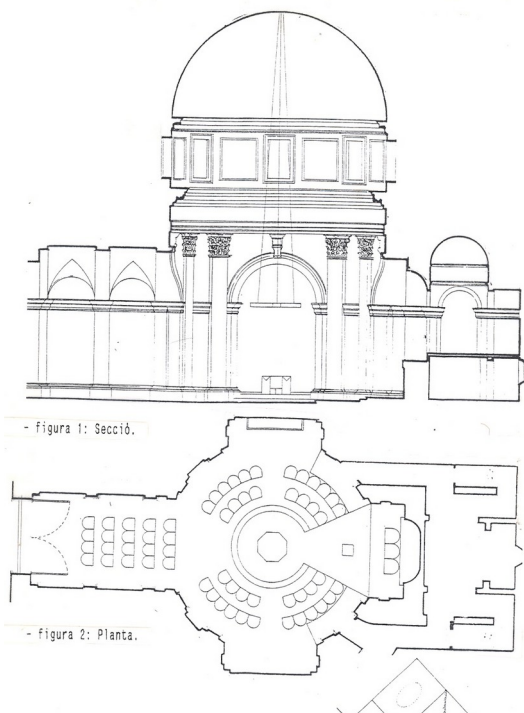

Quatre parells de pilastres defineixen els quatre espais .de sota els arcs que sustenten el tambor de la cúpula, on a la reforma dels 80-90, s'hi ubicà el Sant Crist de l'Agonia al pany de la dreta, i la Coronació d'Espines al de l'esquerra.

of Our Lady of Sorrows, an excellent post-war carving.

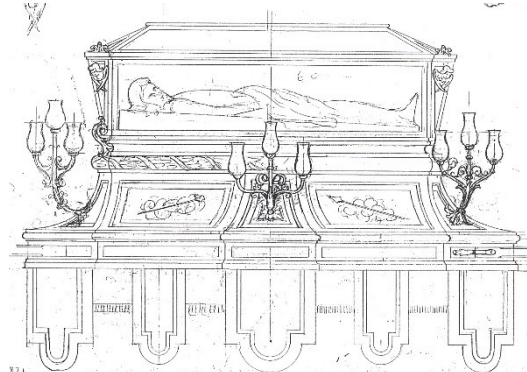

Four pairs of pilasters define the four spaces below the arches that support the drum of the dome, where in the reform of the 80-90, the Sant Crist de l'Agonia was located in the lock on the right, and the Crown of Thorns on the left.

També per aquesta mateixa rehabilitació, es projectà -per mi mateix- un altar exempt central que no reeixí ./

Also for this same rehabilitation, a central exempt altar was projected - by myself - which was not successful./

Avui, també podem trobar aquí el pas processional del Sant Sepulcre. - també dissenyat per Cèsar Martinell amb la seva magnífica urna-vitrall també neobarroca

Però el que si es realitzà, fou la seva làmpada-baldaquí de ferro, executada per la serralleria Alsina d'Arenys de Mar.

But what did come to fruition was his iron canopy lamp, executed by the Alsina locksmith in Arenys de Mar.

./ Today, we can also find here the processional passage of the Holy Sepulchre. - also designed by Cèsar Martinell with his magnificent neo-baroque stained-glass urn. /Mar.

■

3.7.- LA CAPELLA DEL SANTISSIM

3.7.- THE SANTISSIM CHAPEL

Com ja s'ha esmentat a la primera part d'aquesta conferència, el 1844 s'emprengué la construcció de l'actual capella del Santíssim.

L'arquitectura era, encara neoclàssica, però la decoració de 1882 amb els damassos i les sanefes neomedievalistes - li donà l'aire romàntic amb el que arribà al desastre del 1936.

As already mentioned in the first part of this conference, in 1844 the construction of the current Chapel of the Santíssimo began.

The architecture was still neoclassical. but the decoration of 1882 - with the damasks and neomedievalist borders - gave it the romantic air that reached the disaster of 1936.

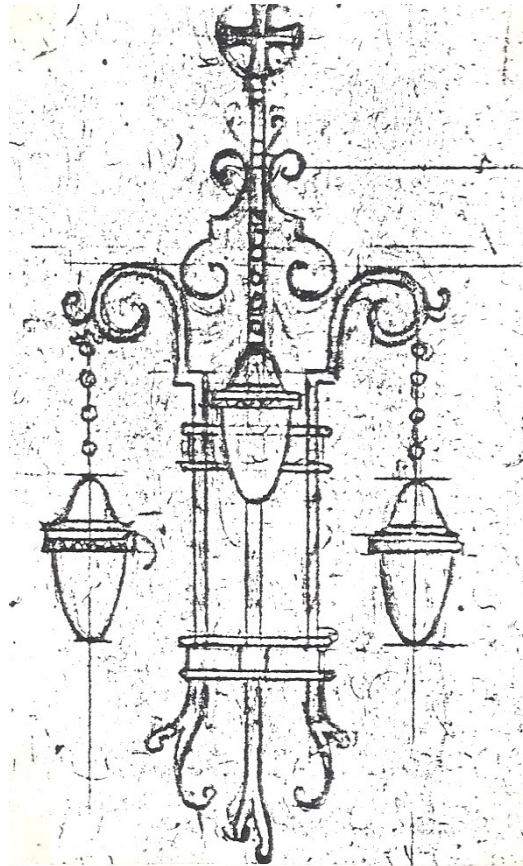

figura 4: Projecte de Martinell de les actuals
lluminàries de la capella del Santíssim

A la capella del Santíssim, Martinell restaura l'any 1940 .les pintures que havien restat a les parts altes .i a les parts baixes,- en feu unes de noves on hi havien hagut els domassos del presbiteri. .els quals no foren recuperats fins la restauració dels anys 80.

Així, als 40, se hi instal·la l'actual imatge del Sagrat Cor de Camps Arnau, .mentre que Martinell hi feu l'altar de fusta que, fins fa poc, encara hi romania. /

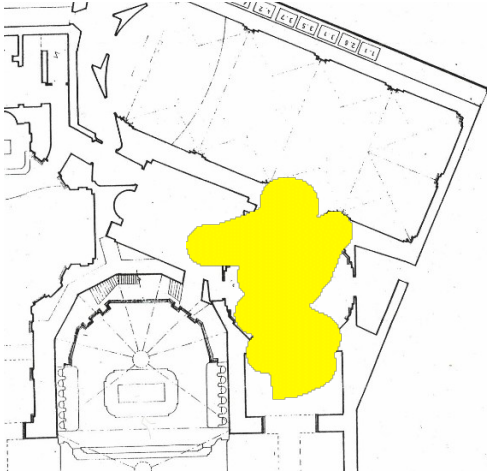
També, romanen d'aquesta època de postguerra les magnífiques lluminàries laterals de ferro forjat dissenyades per ell. mateix.

In the Santíssim chapel, Martinell restored in 1940 the paintings that had remained in the upper and lower parts - he made new ones where the presbytery's domassos had been. .which were not recovered until the restoration of the 80s.

Thus, in the 40s, the current image of the Sagrad Cor de Camps Arnau was installed there, while Martinell made the wooden altar that, until recently, still remained there. /

The magnificent wrought iron lateral lamps designed by him also remain from this post-war period. .

3.8.- DE LA MINERVA FINS LA NAU .8.- FROM THE MINERVA TO THE SHIP

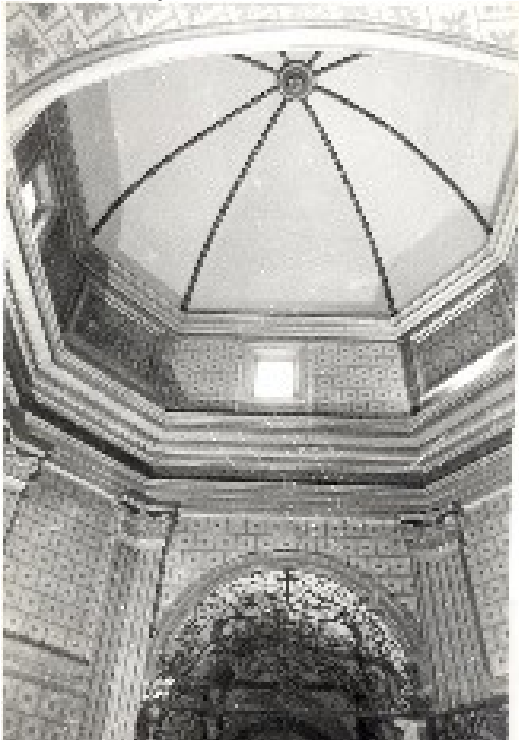

Amb la construcció del Santíssim el segle XIX, la que fou capella dita de la Minerva es convertí en l'avantsala de la nova capella del Santíssim./

With the construction of the Santíssim in the 19th century, what was called Minerva's chapel became the vestibule of the new chapel of the Santíssim./

En aquest espai, a la postguerra, se hi bastiren dos nous altars: el de Santa Teresa (crec que Teresa de Lisiaux) .i el de la Immaculada.

In this space, after the war, two new altars were built: that of Santa Teresa (I think Teresa of Lisiaux) and that of the Immaculate.

Més tard, en fer en aquest espai l'accés actual a la sagristia i l'entrada auxiliar pel carrer de l'església aquests dos altars foren desmuntats.

Later, when the current access to the sacristy and the auxiliary entrance through the street of the church were made in this space, these two altars were dismantled.

L'altar de la Immaculada -que allí només hi tenia la imatge i la part central de l'altar-, es traslladà a la seva capella lateral actual .i sota el patrocini, crec, de "filles de Maria" s'amplià .fins omplir tot el pany del fons de la capella amb el fastuós retaule també neobarrocs actual,. obra del taller de Camps Arnau./

The altar of the Immaculate - which there only had the image and the central part of the altar - was moved to its current side chapel, and under the patronage, I think, of "daughters of Mary" it was expanded. until filling the entire lock at the back of the chapel with the lavish altarpiece, also current neo-baroque. work of the Camps Arnau wo

./

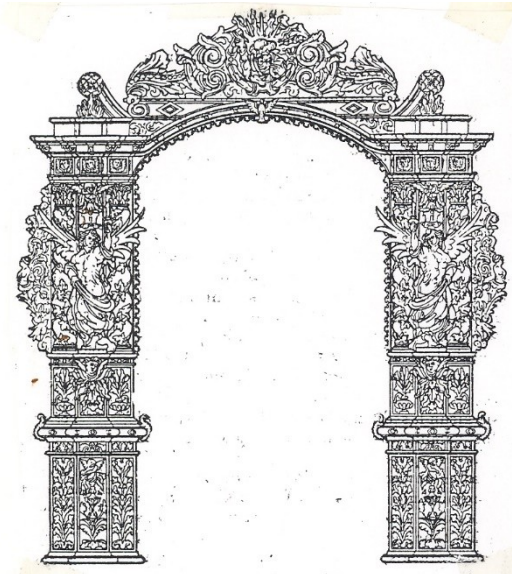
Del de Santa Teresa de Lisioix, només en resta: la imatge, ara en un nínxol lateral de la capella dels Dolors mentre que, les làmpades del desaparegut retaule ,s passaren al de la Mare de Deu de Montserrat

Only the one of Santa Teresa de Lisioix remains: the image, now in a side niche of the Dolors chapel, while the lamps from the missing altarpiece were transferred to the one of the Mother of God of Montserrat./

Per últim, a l'actual espai de pas.on al segle XVI hi havia hagut una primitiva sagristia, ara hi trobem el Sant Crist del Calvari.

Es tracta d'una altra intervenció important d'època recent que consistí en la quasi total reconstrucció, del recuperat retaule barroc de l'ermita del Mont Calvari del port.. -de final del segle XVII-.obra de l'escultor arenyenc Salvador Nogueras,

Finally, in the current passage space, where there had been a primitive sacristy in the 16th century, we now find Sant Crist del Calvary

This is another important intervention from a recent period that consisted of the almost total reconstruction of the recovered baroque altarpiece of the hermitage of Mount Calvari in the port... -from the end of the 17th century-.work of the sculptor Salvador Nogueras from Arenys,

4 L'EVOLUCIÓ DELS EXTERIORS I L'ENTORN URBANÍSTIC DE L'ESGLÉSIA

4.1.- LES FAÇANES DE L'ESGLÉSIA

4.2.- L'EVOLUCIÓ URBANÍSTICA DE L'ENTORN DE L'ESGLÉSIA

4 THE EVOLUTION OF THE EXTERIORS AND THE URBAN ENVIRONMENT OF THE CHURCH

4.1.- THE FACADES OF THE CHURCH

4.2.- THE URBAN EVOLUTION OF THE ENVIRONMENT OF THE CHURCH

- Foto

Fins ara, hem parlat de la formació i evolució .del conjunt arquitectònic de Santa Maria d'Arenys .amb els seus espais interiors.

Ens falta, doncs que acabem parlant DELS SEUS EXTERIORS.. I DEL SEU ENTORN URBANÍSTIC.

So far, we have talked about the formation and evolution of the architectural complex of Santa Maria d'Arenys with its interior spaces.

We need, then, to end up talking about ITS EXTERIORS... AND ITS URBAN ENVIRONMENT.

4.1.- LES FAÇANES DE L'ESGLÉSIA

.1.- THE FACADES OF THE CHURCH

Així, pel que fa als exteriors de l'església, el primer que es va fer durant els anys quaranta, va ser refer i tornar a instal·lar les campanes ..que substituïen les estimbades i foses durant la guerra..

De fet, només s'havia salvat la campana major - la de les hores.... que no passava per entre les pilastres del temple on es trobava ...

i hauria calgut enderrocar les voltes del campanar per baixar-la.

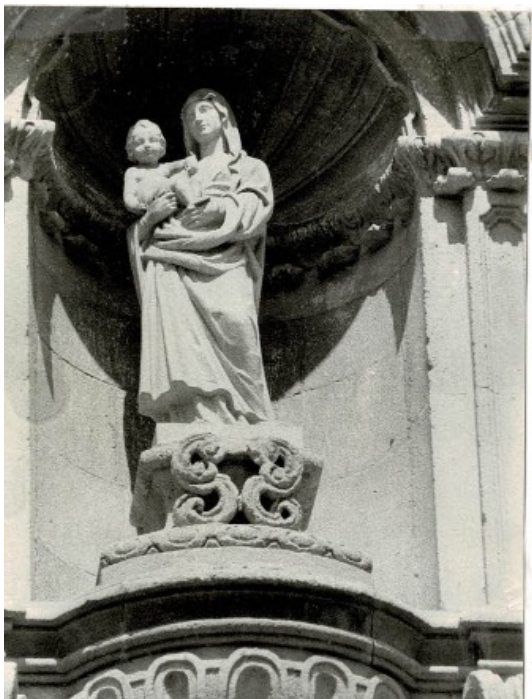
Al portal gran, es tornà a posar una nova imatge de la Mare de Déu ..a la fornícula buidada, i, al cim de la façana, també s'hi reposà la creu.

Thus, regarding the exterior of the church, the first thing that was done during the 1940s was to redo and re-install the bells ..which replaced those that had been damaged and cast during the war..

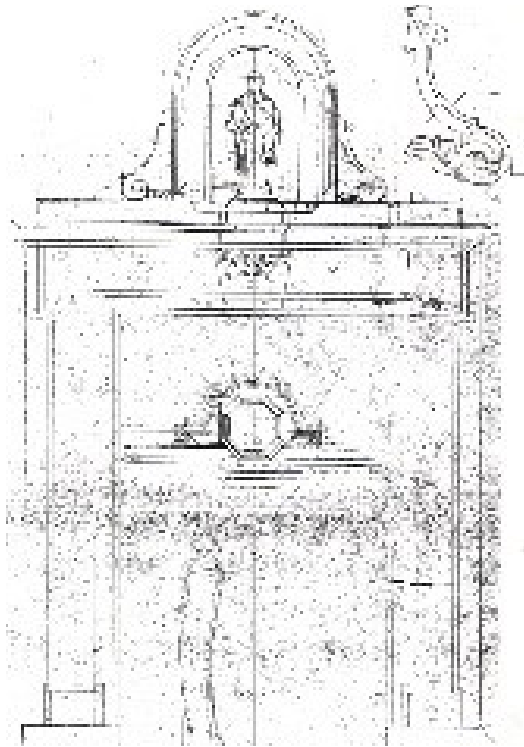
In fact, only the major bell had been saved - that of the hours.... that it did not pass between the pilasters of the temple where it was ...

and it would have been necessary to demolish the vaults of the bell tower to lower it.

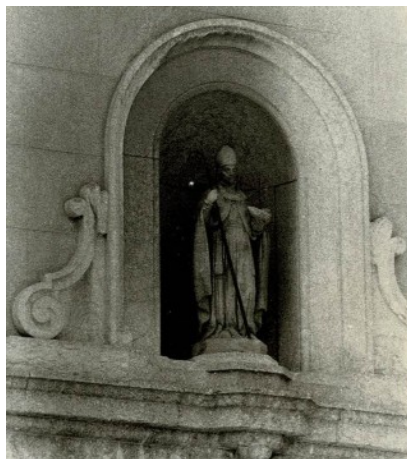
In the great portal, a new image of the Virgin Mary was placed again...in the empty niche, and, at the top of the facade, the cross was also placed there.

El portal xic, -que estava molt deteriorat,- en canvi, es feu completament nou, de pedra granítica, d'acord amb el projecte de Martinell, fet amb un estil classicista propi d'aquell seu moment..

The small portal, -which was very dilapidated,- on the other hand, was made completely new, of granite stone. in accordance with Martinell's project, made in a classicist style typical of that time..

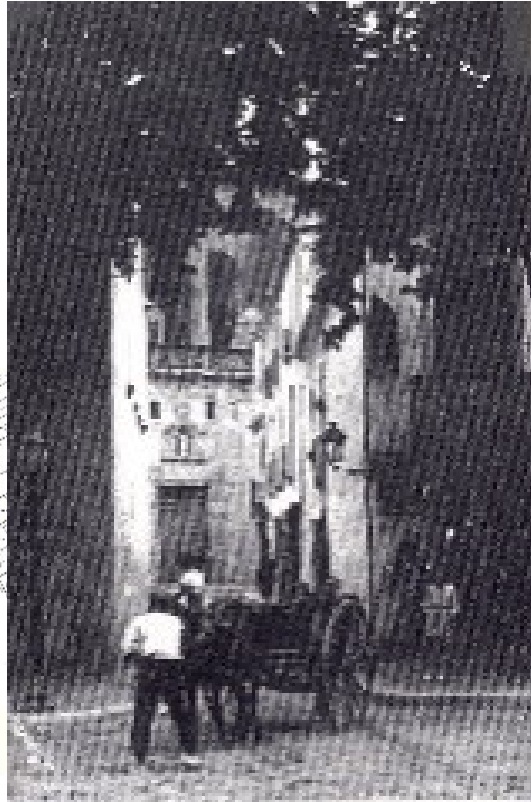

A la fornícula, s'hi col·loca una nova imatge de Sant Elm .quin retaule interior havia desaparegut el 36/

In the alcove, a new image of Sant Elm is placed, which interior altarpiece had disappeared in 36/

4.2.- L'EVOLUCIÓ URBANÍSTICA DE L'ENTORN DE L'ESGLÉSIA

4.2.- THE URBAN EVOLUTION OF THE ENVIRONMENT OF THE CHURCH

Quan a l'evolució de l'entorn urbanístic de l'església, cal dir què, on actualment hi ha la major part de la plaça de l'església, fins la guerra civil hi hagué l'edifici de la Rectoria, el qual configurava els tres espais urbans de l'entorn de l'església::

“el carreró” amb el “portal xic” de fons,

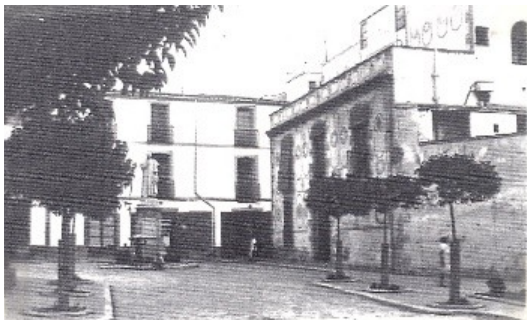
el de la façana de la rectoria i

When it comes to the evolution of the urban environment of the church, it must be said that, where most of the church square is currently located, until the civil war there was the building of the Rectory, which formed the three urban spaces around the church::

"the street" with the "portal xic" in the background,

that of the facade of the rectory and

:

I l'antigua placeta de l'església que unia el seu portal gran amb la Riera,.. on, fins el segle XIX, hi havia hagut el cementiri.

- Figura 1: La plaça de l'església segons un gravat del 1858.

And the old square of the church that connected its large portal with the Riera,... where, until the 19th century, there had been the cemetery.

Durant la guerra, es procedí a l'enderrocament de la rectoria..tot havent-se projectant ja .una plaça rectangular amb façana a la Riera. Ignorant voluntariament o no-... la posició esbiaixada del volum de l'església.

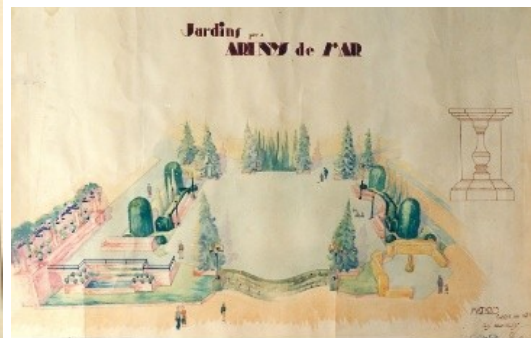
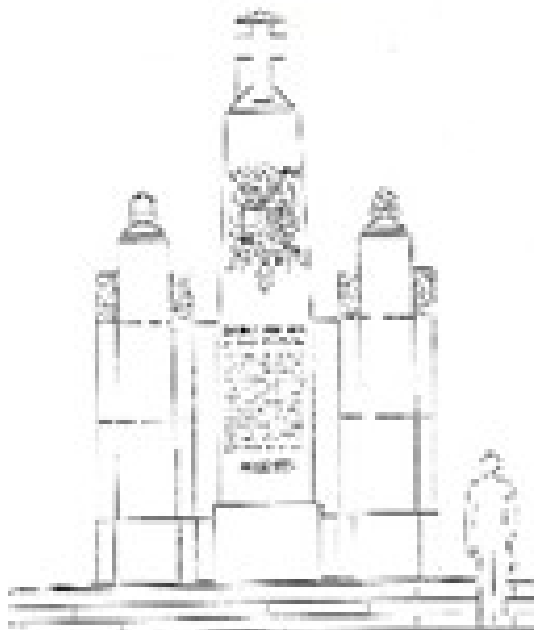

Fig.249 Projecte plaça de l'Església 1938.

During the war, the rectory was demolished, although a rectangular square with a facade facing the Riera had already been planned. Ignoring willfully or not-... the biased position of the church volume.

Acabada la guerra civil, Martinell mantingué aquella mateixa idea de plaça però, ara, per a col·locar-hi al bell mig .el preceptiu "Monumento a los Caidos " projectat per ell mateix./

After the civil war, Martinell kept the same idea of a square but, now, to place in the middle of it the prescriptive "Monumento a los Caidos" designed by himself./

A mesura que anaven decaient .els actes d'homenatge a "los caídos" i així..es veia que la ubicació d'aquest monument .era urbanísticament una nosa .doncs impedia l'ús de la plaça per a les activitats socio-culturals com avui les entenem.

Les susceptibilitats polítiques que comportava aquest monument, .encara en plena democràcia .feu que no fos traslladat al cementiri .fins als alhors del segle actual.

As the acts of tribute to "los caídos" and so on declined..it was seen that the location of this monument was urbanistically a nuisance, therefore it prevented the use of the square for socio-cultural activities as we understand them today.

The political susceptibilities involved in this monument, still in full democracy, meant that it was not moved to the cemetery until the dawn of the current century.

Mogut el monument, la pavimentació peatonal de la plaça es completà fins els murs de l'església .tot prenent així sentit, aquesta plaça .com a base de l'històric conjunt arquitectònic .sobretot gracies al mantenir i posar en valor.. les seves baranes i monumentals escalinates d'accés de la Riera..

After the monument was moved, the pedestrian paving of the

square was completed up to the walls of the church, thus taking on the meaning of this square as the basis of the historic architectural ensemble, especially thanks to maintaining and enhancing... its railings and monumental access steps from the Riera..

5 CLOENDA:
5 CLOSING:

Que l'església parroquial d'Arenys de Mar és un edifici viu, .ho palesa el fet que, encara avui, s'ha empres un pla de restauració .integral del qual no em correspon pas a mi parlar-ne.

Em vaig limitar a facilitar .a l'arquitecte director del projecte Pérez Piferrer ..tota la informació que creia els podia ser d'interès.

El repàs simplificat que acabem de fer, .s'acaba, doncs, en acabar el segle passat./

Però, la evolució dels quasi sis segles ..de l'església parroquial d'Arenys de Mar que hem vist .crec que ha servit, en escriu .per palesar l'existència d'una arquitectura viva .que res te a veure amb un objecte museístic.

That the parish church of Arenys de Mar is a living building is shown by the fact that, even today, a comprehensive restoration plan has been undertaken which it is not for me to talk about.

I limited myself to providing the architect director of the project, Pérez Piferrer, with all the information I thought might be of interest to them.

The simplified review that we have just made ends, therefore, at the end of the last century./

But, the evolution of the almost six centuries ..of the parish church of Arenys de Mar that we have seen. museum object

Com a edifici patrimonial que és, Santa Maria d'Arenys . és el resultat del seguit de constriccions i destruccions propis de cada moment històric on també en cada moment històric .s'hi fan restauracions i rehabilitacions, i d'això, en Cèsar Martinell i tots els artistes i artesans que treballaren sota la seva direcció, en sabia molt.

Moltes gràcies

As the heritage building that it is, Santa Maria d'Arenys. it is the result of the series of constrictions and destructions typical of each historical moment where restorations and rehabilitations are also made in each historical moment, and from this, Cèsar Martinell and all the artists and craftsmen who worked under his direction, I knew a lot about it.

Thank you very much